

ÖZEL CEZA HUKUKU
Cilt IX
Kamu İdaresinin Güvenilirliğine
ve İşleyişine Karşı Suçlar
(TCK m. 247 - 266)

Prof. Dr. Köksal BAYRAKTAR
Prof. Dr. Vesile Sonay EVİK
Prof. Dr. Zeynel T. KANGAL
Prof. Dr. Ali Kemal YILDIZ
Prof. Dr. Hamide ZAFER
Doç. Dr. Eylem AKSOY RETORNAZ
Doç. Dr. Güçlü AKYÜREK
Doç. Dr. Gülşah BOSTANCI BOZBAYINDIR
Doç. Dr. Ali Hakan EVİK
Doç. Dr. Pınar MEMİŞ KARTAL
Dr. Öğr. Üyesi Sinan ALTUNÇ
Dr. Öğr. Üyesi Asuman AYTEKİN İNCEOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Fulya EROĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IX
İÇİNDEKİLER	XI
KISALTMALAR.....	XXV

KAMU İDARESİNİN GÜVENİLİRLİĞİ VE İŞLEYİŞİNE KARŞI SUÇLAR

KAMU İDARESİNİN GÜVENİLİRLİĞİ VE İŞLEYİŞİNE KARŞI SUÇLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ	2
---	---

ZİMMET

I. GENEL OLARAK	18
II. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	21
III. SUÇUN UNSURLARI	22
A. MADDİ UNSUR.....	22
1. Fail.....	22
2. Mağdur.....	30
3. Suçun Konusu	30
a. Mal	30
b. Görev Sebebiyle Zilyetliği Devredilen Mal.....	34
c. Koruma ve Gözetmekle Yükümlü Olunan Mal	38

4. Hareket ve Netice	39
5. Teşebbüs	44
B. MANEVİ UNSUR.....	46
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	47
D. SUÇU ETKİLEYEN NEDENLER.....	48
1. Ağırlaştırıcı Nedenler.....	48
2. Hafifletici Nedenler.....	53
a. Kullanma Zimmeti.....	53
b. Malın Değerinin Azlığı	58
E. ETKİN PİŞMANLIK.....	60
IV. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK.....	63
A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ.....	63
B. İŞTİRAK.....	70
V. YAPTIRIM VE YARGILAMA.....	73
A. YAPTIRIM.....	73
B. YARGILAMA.....	74

İRTİKAP SUÇU

I. GENEL OLARAK	75
A. GENEL AÇIKLAMALAR	75
B. ETCK İLE TCK KARŞILAŞTIRMASI.....	79
C. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	81
II. SUÇUN UNSURLARI	82
A. MADDİ UNSUR.....	82
1. Fail	82
2. Mağdur.....	85
3. Suçun Konusu	85
4. Hareket ve Netice	88
a. İcbar Suretiyle İrtikap.....	88
b. İkna Suretiyle İrtikap	95

c. Hatadan Yararlanma suretiyle İrtikap.....	98
5. Teşebbüs.....	99
B. MANEVİ UNSUR.....	101
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU.....	101
D. SUÇU ETKİLEYEN NEDENLER.....	102
III. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK.....	103
A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ.....	103
B. İŞTİRAK.....	104
IV. YAPTIRIM VE YARGILAMA.....	105
A. YAPTIRIM.....	105
B. YARGILAMA.....	105

DENETİM GÖREVİNİN İHMALİ

I. GENEL OLARAK	107
II. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	109
III. SUÇUN UNSURLARI	110
A. MADDİ UNSUR.....	110
1. Fail.....	110
2. Mağdur.....	112
3. Hareket ve Netice	112
4. Teşebbüs	116
B. MANEVİ UNSUR.....	117
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	118
IV. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK.....	118
A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ.....	118
B. İŞTİRAK.....	119
V. YAPTIRIM VE YARGILAMA.....	119
A. YAPTIRIM.....	119
B. YARGILAMA.....	120

RÜŞVET

I. GENEL OLARAK	121
A. YTCK İLE ETCK KARŞILAŞTIRMASI	124
B. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	125
II. SUÇUN UNSURLARI	126
A. MADDİ UNSUR.....	126
1. Fail.....	126
2. Mağdur.....	129
3. Eylem.....	130
4. Teşebbüs	132
B. MANEVİ UNSUR.....	134
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	135
D. İŞTİRAK ve İÇTİMA	136
1. İştirak	136
2. İçtima	138
E. YAPTIRIM ve YARGILAMA.....	139
1. Genel olarak yaptırım.....	139
2. Etkin pişmanlık.....	140
3. Yargılama.....	141

NÜFUZ TİCARETİ

I. GENEL OLARAK	143
A. TCK-ETCK KARŞILAŞTIRMASI	146
B. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	147
II. SUÇUN UNSURLARI	147
A. MADDİ UNSUR.....	147
1. Fail.....	147
2. Mağdur.....	150
3. Suçun Konusu	151
4. Hareket, Netice ve Nedensellik Bağı	152

---

5. Teşebbüs.....	157
B. MANEVİ UNSUR.....	160
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU.....	160
D. SUÇU ETKİLEYEN HALLER.....	160
III. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK.....	161
A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ.....	161
B. İŞTİRAK.....	163
IV. YAPTIRIM VE YARGILAMA.....	164
A. YAPTIRIM.....	164
B. YARGILAMA USULÜ.....	166

ZOR KULLANMA YETKİSİNE İLİŞKİN SINIRIN AŞILMASI

I. GENEL OLARAK.....	167
A. GENEL AÇIKLAMALAR.....	168
B. YTCK İLE ETCK KARŞILAŞTIRMASI.....	169
C. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	170
II. SUÇUN UNSURLARI.....	172
A. MADDİ UNSUR.....	172
1. Fail.....	172
2. Mağdur.....	174
3. Suçun Konusu.....	174
4. Hareket, Netice ve Nedensellik Bağı.....	175
5. Teşebbüs.....	180
B. MANEVİ UNSUR.....	180
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU.....	181
D. SUÇU ETKİLEYEN NEDENLER.....	182
1. Cezanın Artırılmasını Gerektiren Nedenler.....	183
2. Cezanın Azaltılmasını Gerektiren Nedenler.....	187

a. Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması	187
b. Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi	187
E. NETİCESİ SEBEBİYLE AĞIRLAŞMIŞ HAL	187
1. TCK'nın 87/1. Maddesinde Yer Alan Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Yaralama Halleri.....	188
2. TCK'nın 87/2. Maddesinde Yer Alan Cezanın Artırılmasını Gerektiren Haller.....	188
3. Kasten Yaralamanın Mağdurun Vücudunda Kemik Kırılmasına veya Çıkığına Neden Olması (TCK m. 87/3) .	189
4. Kasten Yaralama Neticesinde Ölüm Meydana Gelmesi (TCK m. 87/4).....	189
F. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN NEDENLER.....	189
III. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK.....	192
A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ.....	192
B. İŞTİRAK.....	193
IV. YAPTIRIM VE YARGILAMA.....	194
A. YAPTIRIM.....	194
B. YARGILAMA.....	195

GÖREVİ KÖTÜYE KULLANMA

I. GENEL OLARAK	199
A. TCK'DA DÜZENLENİŞ BİÇİMİ	199
B. TCK İLE ETCK KARŞILAŞTIRMASI.....	202
C. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	203
II. SUÇUN UNSURLARI	206
A. MADDİ UNSUR	206
1. Fail.....	206
2. Mağdur.....	207
3. Konu	208

4. Hareket	209
a. Genel Olarak.....	209
b. Bir Görev ve Yetkinin Bulunması	211
c. İcrai Davranışla İşlenen Görevi Kötüye Kullanma	217
d. İhmali Davranışla İşlenen Görevi Kötüye Kullanma	226
5. Netice	233
a. Kişilerin Mağduriyetine Neden Olma	244
b. Kamunun Zararına Neden Olunması.....	247
c. Kişilere Haksız Bir Menfaat Sağlanmış Olması.....	249
6. Nedensellik Bağı	252
7. Teşebbüs	253
B. MANEVİ UNSUR.....	257
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	260
D. SUÇU ETKİLEYEN NEDENLER.....	262
III. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN NEDENLER.....	262
IV. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK.....	263
A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ.....	263
B. İŞTİRAK.....	272
V. YAPTIRIM VE YARGILAMA.....	273
A. YAPTIRIM.....	273
B. YARGILAMA	273

GÖREVE İLİŞKİN SIRRIN AÇIKLANMASI

I. GENEL OLARAK	276
A. YTCK İLE ETCK KARŞILAŞTIRMASI	277
B. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	277
II. SUÇUN UNSURLARI	278
A. MADDİ UNSUR.....	278
1. Fail.....	278
2. Mağdur.....	279

3. Suçun Konusu	279
4. Hareket ve Netice	281
a. Açıklama	282
b. Yayınlama	283
c. Başkalarının Bilgi Edinmesini Kolaylaştırma	283
5. Teşebbüs	284
B. MANEVİ UNSUR.....	285
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	285
1. Kanunun Hükümünü Yerine Getirme.....	285
2. Yetkili Mercinin Emrini Yerine Getirme	287
3. Zorunluluk Hali.....	287
4. Hakkın Kullanılması	287
D. SUÇU ETKİLEYEN HALLER.....	289
1. Hafifletici nedenler.....	289
2. Ağırlaştırıcı Nedenler.....	289
III. Suçların Birleşmesi ve İştirak	290
A. Suçların Birleşmesi.....	290
B. İştirak	291
IV. Yaptırım ve Yargılama	292
A. Yaptırım	292
B. Yargılama	292

KAMU GÖREVLİSİNİN TİCARETİ SUÇU

I. GENEL OLARAK	294
A. TCK İLE ETCK KARŞILAŞTIRMASI	295
B. KORUNAN HUKUKİ YARAR	297
II. SUÇUN UNSURLARI	299
A. MADDİ UNSUR.....	299
1. Fail.....	299
2. Mağdur.....	303

3. Suçun Konusu	304
4. Hareket	307
a. Mal veya Hizmeti Başkasına Satmaya Çalışmak	308
b. Yürüttüğü Görevin Sağladığı Nüfuzdan Yararlanma	310
c. Teşebbüs	311
B. MANEVİ UNSUR	312
C. HUKUKA AYKIRILIK	312
D. SUÇU ETKİLEYEN NEDENLER	312
III. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK.....	313
A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ	313
B. İŞTİRAK	314
IV. YAPTIRIM VE YARGILAMA	314
A. YAPTIRIM.....	314
B. YARGILAMA.....	315

KAMU GÖREVİNİN TERKİ VEYA YAPILMAMASI SUÇU

I. GENEL OLARAK	317
A. TCK İLE ETCK KARŞILAŞTIRMASI	319
B. KORUNAN HUKUKİ YARAR	321
II. SUÇUN UNSURLARI	322
A. MADDİ UNSUR.....	322
1. Fail	322
2. Mağdur.....	322
3. Suç Konusu	323
4. Ön şart.....	323
5. Hareket	324
6. Netice	325
7. Teşebbüs	326

B. MANEVİ UNSUR.....	326
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	326
D. SUÇU ETKİLEYEN NEDENLER.....	328
III. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK.....	329
A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ	329
B. İŞTİRAK.....	329
IV. YAPTIRIM VE YARGILAMA.....	330
A. YAPTIRIM	330
B. YARGILAMA.....	330

KİŞİLERİN MALLARI ÜZERİNDE USULSÜZ TASARRUF

I. GENEL OLARAK	331
A. TCK İLE ETCK KARŞILAŞTIRMASI	332
B. KORUNAN HUKUKİ YARAR	334
II. SUÇUN UNSURLARI	335
A. MADDİ UNSUR.....	335
1. Fail	335
2. Mağdur.....	335
3. Suç Konusu	336
4. Önşart	336
5. Hareket	336
6. Netice	338
7. Teşebbüs	338
B. MANEVİ UNSUR.....	338
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	338
III. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK.....	339
A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ	339
B. İŞTİRAK.....	339
IV. YAPTIRIM VE YARGILAMA.....	339

A. YAPTIRIM	339
B. YARGILAMA.....	339

KAMU GÖREVİNİN USULSÜZ OLARAK ÜSTLENİLMESİ

I. GENEL OLARAK	341
A. TCK'DA DÜZENLENİŞ BİÇİMİ	341
B. YTCK İLE ETCK KARŞILAŞTIRMASI.....	343
C. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	345
II. SUÇUN UNSURLARI	346
A. MADDİ UNSUR.....	346
1. Fail.....	346
2. Mağdur.....	347
3. Suçun Konusu	348
4. Hareket	349
a. Kamu Görevini Kanun ve Nizamlara Aykırı Olarak Yerine Getirmeye Teşebbüs Etmek.....	349
b. Terk Emri Kendisine Bildirildiği Halde Görevi Sürdürmek.....	354
5. Netice	357
6. Teşebbüs	358
B. MANEVİ UNSUR.....	359
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	360
D. SUÇU ETKİLEYEN NEDENLER.....	361
III. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN NEDENLER.....	361
IV. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK.....	361
A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ.....	361
B. İŞTİRAK.....	363
V. YAPTIRIM VE YARGILAMA.....	364
A. YAPTIRIM.....	364
B. YARGILAMA	364

ÖZEL İŞARET VE KIYAFETLERİ USULSÜZ KULLANMA

I. GENEL OLARAK	365
A. YTCK İLE ETCK KARŞILAŞTIRMASI.....	365
B. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	366
II. SUÇUN UNSURLARI	368
A. MADDİ UNSUR.....	368
1. Fail.....	368
2. Mağdur.....	368
3. Suçun Konusu	369
4. Hareket, Netice ve Nedensellik Bağı	373
5. Teşebbüs	377
B. MANEVİ UNSUR.....	377
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	378
D. SUÇU ETKİLEYEN NEDENLER.....	378
III. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK.....	379
A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ.....	379
B. İŞTİRAK.....	382
IV. YAPTIRIM VE YARGILAMA.....	382
A. YAPTIRIM.....	382
B. YARGILAMA.....	383

GÖREVİ YAPTIRMAMAK İÇİN DİRENME

I. GENEL OLARAK	385
A. ETCK – TCK KARŞILAŞTIRMASI	387
B. ÇEŞİTLİ DEVLETLERDEKİ DURUM.....	391
C. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	393
II. SUÇUN UNSURLARI	395
A. MADDİ UNSUR.....	395
1. Fail.....	395

2. Mağdur.....	396
3. Suç Konusu	400
4. Hareket	401
5. Teşebbüs.....	413
B. MANEVİ UNSUR	413
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	419
D. SUÇU ETKİLEYEN NEDENLER.....	421
1. Suçun Yargı Görevi Yapan Kişilere Karşı İşlenmesi.....	421
2. Suçun Kişinin Kendisini Tanınmayacak Bir Hâle Koyması Suretiyle İşlenmesi	422
3. Suçun Birden Fazla Kişi Tarafından Birlikte İşlenmesi	423
4. Suçun Silâhla İşlenmesi	423
5. Suçun Var Olan veya Var Sayılan Suç Örgütlerinin Oluşturdukları Korkutucu Güçten Yararlanılarak İşlenmesi.....	425
6. Suçun Sağlık Personeline ve Yardımcı Sağlık Personeline Karşı İşlenmesi.....	425
III. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK	426
A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ	426
1. Gerçek Birleşme.....	426
2. Görünüşte Birleşme	428
a. Özel Norm-Genel Norm İlişkisi.....	428
b. Asli Norm – Tali Norm İlişkisi.....	433
c. Bileşik Suç	434
3. Fikrî İçtima	437
a. Aynı Neviden Fikrî İçtima	437
b. Farklı Neviden Fikrî İçtima	438
B. İŞTİRAK.....	439
IV. YAPTIRIM VE YARGILAMA.....	440
A. YAPTIRIM.....	440
B. YARGILAMA.....	442

İRTİKAP SUÇU

KAYNAKÇA:

Akçin İhsan, Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar, Bs.2, (Adalet Yayınevi), Ankara, 2019. **Arslantürk** Mustafa, Zimmet, İrtikap, Rüşvet ile Görevi Kötüye Kullanma, Direnme, Görevli ve Görev Suçları, (Seçkin Yayıncılık), Ankara, 2021. **Artuk** Mehmet Emin- **Gökçen** Ahmet, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Bs.18, (Adalet Yayınevi), Ankara, 2019. **Ekinci** Mehmet Vehip-**Ciğerci** Zeki-**Uslu** Mustafa, Zimmet-İrtikap-Rüşvet-Denetim Görevini İhmal-Görevi Kötüye Kullanma Suçlar, (Adalet Yayınevi), Ankara, 2014. **Erem** Faruk, İrtikap Cürmü, (Ajans-Türk Matbaası), Ankara, 1964. **Erem** Faruk-**Toroslu** Nevzat, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, (Savaş Kitap ve Yayınevi), Ankara, 2003. **Erman** Sahir-**Özek** Çetin, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, (Dünya Yayıncılık), İstanbul, 1992. **Evik** Vesile Şonay, İrtikap Suçu, (Galatasaray Üni. Hukuk Fakültesi Dergisi, 2007/2). **İnanç** Zekeriya Alper, Türk Ceza Hukuku'nda İrtikap Suçu, (Oniki Levha Yayıncılık), İstanbul, 2013. **Kaya Seven** Çağrı Aşına, Türk Ceza Hukukunda İrtikap Suçu, (Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Eylül , 2020. **Kahraman** Recep, İrtikap ve Rüşvet Suçları Bakımından İcbar Karinesinin Ceza Sorumluluğuna Etkisi, (TBB Dergisi, 2019 (Sy. 141)). **Koca** Reis, İrtikap Suçu, (Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2015, Sy 6). **Koca** Mahmut-**Üzülmez** İlhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Bs. 6, (Adalet Yayınevi), Ankara, 2019. **Meran** Necati, Zimmet, Rüşvet, İrtikap, Görevi Kötüye Kullanma Suçları, Bs.3, (Seçkin Yayıncılık), Ankara, 2014. **Özbek** Veli Özer- **Doğan** Koray-**Bacaksız** Pınar, Ceza Hukuku Özel Hükümler, (Seçkin Yayıncılık) Ankara, 2020. **Özen** Mustafa, İrtikap ve Rüşvet Suçları, (Adalet Yayınevi), Ankara, 2010. **Özgenç** İzzet, İrtikap ve Rüşvet Suçları, (Seçkin Yayıncılık), Ankara, 2012. **Tezcan** Durmuş- **Erdem** Mustafa Ruhan- **Önok** Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Bs. 18, (Seçkin Yayıncılık), Ankara, 2020. **Turabi** Selami, İrtikap Suçu, Bs. 2, (Adalet Yayınevi), Ankara, 2017. **Üzülmez**, İlhan, Yeni Ceza Kanunu'nda İrtikap Suçu, (SÜHFD, 2006, C. XIV, Sy 2).

I. GENEL OLARAK

A. GENEL AÇIKLAMALAR

İrtikap Suçu; Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler İkinci Kitap, 'Millele ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler' başlıklı Dördüncü Kısımın 'Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar' baş-

İRTİKAP SUÇU

KAYNAKÇA:

Akçin İhsan, Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar, Bs.2, (Adalet Yayınevi), Ankara, 2019. **Arslantürk** Mustafa, Zimmet, İrtikap, Rüşvet ile Görevi Kötüye Kullanma, Direnme, Görevli ve Görev Suçları, (Seçkin Yayıncılık), Ankara, 2021. **Artuk** Mehmet Emin- **Gökçen** Ahmet, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Bs.18, (Adalet Yayınevi), Ankara, 2019. **Ekinci** Mehmet Vehip-**Ciğerci** Zeki-**Uslu** Mustafa, Zimmet-İrtikap-Rüşvet-Denetim Görevini İhmal-Görevi Kötüye Kullanma Suçlar, (Adalet Yayınevi), Ankara, 2014. **Erem** Faruk, İrtikap Cürmü, (Ajans-Türk Matbaası), Ankara, 1964. **Erem** Faruk-**Toroslu** Nevzat, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, (Savaş Kitap ve Yayınevi), Ankara, 2003. **Erman** Sahir-**Özek** Çetin, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, (Dünya Yayıncılık), İstanbul, 1992. **Evik** Vesile Şonay, İrtikap Suçu, (Galatasaray Üni. Hukuk Fakültesi Dergisi, 2007/2). **İnanç** Zekeriya Alper, Türk Ceza Hukuku'nda İrtikap Suçu, (Oniki Levha Yayıncılık), İstanbul, 2013. **Kaya Seven** Çağrı Aşına, Türk Ceza Hukukunda İrtikap Suçu, (Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Eylül , 2020. **Kahraman** Recep, İrtikap ve Rüşvet Suçları Bakımından İcbar Karinesinin Ceza Sorumluluğuna Etkisi, (TBB Dergisi, 2019 (Sy. 141)). **Koca** Reis, İrtikap Suçu, (Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2015, Sy 6). **Koca** Mahmut-**Üzülmez** İlhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Bs. 6, (Adalet Yayınevi), Ankara, 2019. **Meran** Necati, Zimmet, Rüşvet, İrtikap, Görevi Kötüye Kullanma Suçları, Bs.3, (Seçkin Yayıncılık), Ankara, 2014. **Özbek** Veli Özer- **Doğan** Koray-**Bacaksız** Pinar, Ceza Hukuku Özel Hükümler, (Seçkin Yayıncılık) Ankara, 2020. **Özen** Mustafa, İrtikap ve Rüşvet Suçları, (Adalet Yayınevi), Ankara, 2010. **Özgenç** İzzet, İrtikap ve Rüşvet Suçları, (Seçkin Yayıncılık), Ankara, 2012. **Tezcan** Durmuş- **Erdem** Mustafa Ruhan- **Önok** Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Bs. 18, (Seçkin Yayıncılık), Ankara, 2020. **Turabi** Selami, İrtikap Suçu, Bs. 2, (Adalet Yayınevi), Ankara, 2017. **Üzülmez**, İlhan, Yeni Ceza Kanunu'nda İrtikap Suçu, (SÜHFD, 2006, C. XIV, Sy 2).

I. GENEL OLARAK

A. GENEL AÇIKLAMALAR

İrtikap Suçu; Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler İkinci Kitap, 'Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler' başlıklı Dördüncü Kısımın 'Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar' baş-

lıklı Birinci Bölümünde yer alan 250.maddede düzenlenmiştir. Madde şu şekildedir:

İrtikap:

Madde 250- (1) Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar eden kamu görevlisi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kamu görevlisinin haksız tutum ve davranışları karşısında, kişinin haklı bir işinin gereği gibi, hiç veya en azından vaktinde görülmeyeceği endişesiyle, kendisini mecbur hissederek, kamu görevlisine veya yönlendireceği kişiye menfaat temin etmiş olması halinde, icbarın varlığı kabul edilir.

(2) Görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna eden kamu görevlisi, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İkinci fıkrada tanımlanan suçun kişinin hatasından yararlanarak işlenmiş olması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İrtikap edilen menfaatin değeri ve mağdurun ekonomik durumu göz önünde bulundurularak, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.

Maddeyle; kamu görevlisinin görevine bağlı olarak edindiği etkinliği, nüfuzu ve güveni kötüye kullanmak suretiyle mağduru kendisine veya başkasına yarar sağlama veya yarar vaadine zorlama ile mağduru kandırma veya mağdurun içine düştüğü hatadan faydalanmak suretiyle yine kendisine veya başkasına yarar sağlama veya yarar vaadinde bulundurma fiilleri suç olarak düzenlenmiştir.

Madde, 6352 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır¹. Kanun değişikliği ile maddenin birinci fıkrasına eklenen ikinci cümleyle icbar karnesi öngörülmüş, dördüncü fıkra ile ceza indirim nedeni ilave edilmiştir.

Maddede iki irtikap suçu düzenlenmiştir. Bunlar, icbar suretiyle irtikap ile ikna suretiyle irtikap suçlarıdır ve her biri açısından ceza miktarları farklıdır². Üçüncü fıkroda yer alan ve irtikap suçunun, bir kimsenin içinde bulunduğu hatasından faydalanmak suretiyle işlenmesi halinde ise TCK m. 250 gerekçesinde belirtildiği üzere ikna suretiyle irtikap suçunun ihmali davranışla işleniş şekli olan hatadan faydalanmak suretiyle irtikap suçu meydana gelecektir³ ve bu durumda ikna suretiyle irtikap suçunun cezasında indirim yapılması gerekmektedir.

İrtikap suçu, güveni kötüye kullanma suçunun özel bir görünüm biçimidir⁴. TCK 257. maddede düzenlenen görevi kötüye kullanma suçu, ‘*kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında*’ kamu görevlisinin görevine ilişkin yetkilerinin görevinin gereklerine aykırı olarak kullanması halinde oluşacaktır. Bu nedenle güveni kötüye kullanma suçu genel kural niteliğindedir. İrtikap suçunda ise fail görevini kötüye kullanmak suretiyle icbar, ikna veya hatadan faydalanarak kendisine veya başkasına yarar sağlamaktadır.

İrtikap suçuyla benzer nitelikte olan bir diğer suç da rüşvet suçudur. Her ikisinde de kamu görevlisinin görevi nedeniyle bir menfaat temini vardır. Ancak irtikap suçundan farklı olarak, kamu görevlisi ile rüşvet

¹ 2/7/2012, 6352 sayılı Kanun 86.madde ile değiştirilmeden önceki metin şu şekilde düzenlenmişti:

‘(1)Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar eden kamu görevlisi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Görevin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna eden kamu görevlisi, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3)İkinci fıkroda tanımlanan suçun kişinin hatasından yararlanarak işlenmiş olması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.’

² Koca-Üzülmez, 944.

³ Artuk-Gökçen, 1011; Özgenç, 14.

⁴ Evik, 59; Erem, 3.

veren kimse bir işin yapılması veya yapılmaması konusunda iradelerini serbestçe kullanmaktadırlar. Böylelikle yararın sağlanması konusunda anlaşma sağlanmaktadır. Rüşvet veren kimse üzerinde yarar temini konusunda bir baskı, zorlama, icbar bulunmamaktadır⁵. İradesi de ikna veya hata yoluyla sakatlanmamıştır. Bu nedenle irtikaptan farklı olarak rüşvet veren, mağdur değil faildir⁶. Yargıtay, rüşvet suçunda her iki tarafın gayri meşru zeminde olduğuna, irtikap suçunda ise mağdurun meşru zeminde olmasına rağmen kamu görevlisinin zorlaması neticesinde meşru olmayan bir talebi yerine getirdiğine işaret ederek, rüşvet suçu ile icbar suretiyle irtikap suçu arasındaki ayrımı göstermektedir⁷. Özellikle

⁵ 'İcbar suretiyle irtikap suçunda mağdurun baskının etkisinden kolaylıkla kurtulma olanağının bulunmamasının gerekli olduğu, bu itibarla sanık B.'in başlangıçta muhatap olduğu sanıklara „Bunun ne kadar cezasının olduğunu biliyor musun? 6 ay hapis cezası 7 milyar da para cezası var“ diyerek para istemiş olmasının Yasanın öngördüğü anlamda bir zorlama olarak kabul edilemeyeceği, her iki tarafın da gayri meşru zeminde olduğu, bu haliyle eylemlerin rüşvet almak ve rüşvet vermek suçlarını oluşturduğu, sanıklar A. ve Ü.'in vaat ettikleri parayı vermezden evvel emniyete müracaat ederek diğer sanıkların yakalanmasını sağlamalarının etkin pişmanlık kapsamında değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeksizin dosya kapsamı ve oluşa uygun düşmeyen gerekçelerle hukuki vasıflandırmada hataya düşülerek B. ve O. hakkında irtikap suçundan mahkumiyet, A. ve Ü. hakkında ise beraet kararları verilmesi hukuka aykırıdır.' Yrg. S.C.D. 2013/6794 E. 2013/9842 K. 10.10.2013 tarih www.kazanci.com.tr

⁶ 'KGS kartı olmayan sürücülere kendilerinin temin ettikleri kartı okutarak araç geçiş ücretinin yaklaşık 2 katı tutarında ücret alarak haksız gelir elde ettikleri, ayrıca simit, su, helva satışı yaptıkları, kendilerine engel olmaması için Emniyet Müdürlüğü Önleyici Hizmetler Büro Amirliğinde görev yapan ve köprü gişelerinde „seyyar satıcılar ve korsan geçiş yaptıran şahıslara müdahale, bunların eylemlerini önleme ve bu şahıslar hakkında cezai işlem yapılmak üzere trafik ekibine teslim etme“ görevleri bulunan adı geçen kişi ile irtibata geçtikleri, sanığın görevinin gereklerine aykırı davranarak yapması gereken işlemleri yapmama karşılığında yasal olmayan geçişler ve satışlardan elde edilen gelirlerden günlük ortalama 350 TL para aldığı, beraat eden kişilerin hazırlıktaki samimi beyanları, HTS raporları, seyyar mobese ve FSM köprü kamera kayıtlarından anlaşılma; irtikap suçunun memuru memuriyet sıfat veya görevini kötüye kullanarak bir kimseyi kendisine veya başkasına haksız olarak para vermeye veya sair menfaatler temin veya vaadine icbar veya ikna etmesiyle oluşacağı, ancak dosya kapsamına göre irtikabın cebir veya ikna unsurunun kanunun kabul ettiği anlamda eylemde bulunmadığı, diğer kişilerinde yasal olmayan zeminde yer aldıkları ve baskıdan kolayca kurtulma imkanına sahip oldukları, buna bağlı olarak zincirleme şekilde rüşvet alma suçundan mahkumiyetine karar verilmesi gerektiği gözetilmelidir.' Yrg. S.C.D. 2014/2966 E. 2014/4881 K. 2.5.2014 tarih www.kazanci.com.tr

⁷ '... Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 30.03.2010 tarih ve 2009/5-167-2010/70 sayılı Kararında da açıklandığı üzere; icbar suretiyle irtikap suçunda mağdurun iradesini baskı altında

TCK 250/1. maddeye getirilen ikinci cümleye ilişkin kanun değişikliği ile kamu görevlisinin haksız tutum ve davranışlarının, mağdura yarar sağlaması hususunda kendisini mecbur hissetmesine yol açması halinde irtikap suçu oluşacakken, mağdurun icbar düzeyine ulaşmayan, telkin, öneri, teşvik niteliğindeki davranışlar neticesinde yarar sağlaması rüşvet suçunu oluşturacaktır⁸.

B. ETCK İLE TCK KARŞILAŞTIRMASI

765 sayılı TCK'nın İkinci Kitap, Üçüncü Bab, Devlet Aleyhine İşlenen Cürümler'in İkinci Faslı'nda yer alan İrtikap suçu, 1990 tarihli değişik 209. maddede düzenlenmiştir. Buna göre;

“Memuriyet sıfatını veya görevini kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına haksız olarak para verilmesine veya sair menfaatler sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına, bir kimseyi icbar eden memura altı yıldan az olmamak üzere ağır hapis cezası verilir.

Yukarıdaki fıkrada yazılı cürüm, ikna suretiyle işlenirse faile dört yıldan altı yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

Memur Kanunen almaması gereken bir şeyi diğerinin hatasından yararlanarak almış bulunursa iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.”

Mülga TCK'da 1990 tarih ve 3679 sayılı Kanun değişikliğinden önce⁹ 209. maddede cebri irtikap, 210. maddede ise ikna suretiyle irti-

---

tutmaya elverişli olmak koşuluyla, doğrudan doğruya veya dolaylı biçimde yapılan her türlü zorlayıcı hareket icbar kavramına dahil olduğu fakat manevi cebrin, belli bir şiddete ulaşması, ciddi olması, mağdurun baskının etkisinden kolaylıkla kurtulma olanağının bulunmamasının gerekli olduğu, bu itibarla sanık B.'in başlangıçta muhatap olduğu sanıklara „Bunun ne kadar cezasının olduğunu biliyor musun? 6 ay hapis cezası 7 milyar da para cezası var“ diyerek para istemiş olmasının Yasanın öngördüğü anlamda bir zorlama olarak kabul edilemeyeceği, her iki tarafın da gayri meşru zeminde olduğu, bu haliyle eylemlerin rüşvet almak ve rüşvet vermek suçlarını oluşturduğu... Yrg. S.C.D. 2013/6794 E. 2013/9842 K. 10.10.2013 tarih hukukturk.com

⁸ Artuk-Gökçen, 1013.

⁹ 21.11.1990 tarih ve 3679 sayılı Kanun 9.madde

kap ve hatadan faydalanmak suretiyle irtikap suçları düzenlenmiştir¹⁰. 3679 sayılı Kanun değişikliğinden önce 209 ve 210. maddelerde şahsi ağırlatıcı sebep olarak failin hakim, savcı veya bunların yardımcısı veya sorgu hakimi olması halinde cezanın ağırlaştırılmasını öngören hüküm, 3679 sayılı Kanunla kaldırılmış, yerine mülga kanun 219. maddenin 1. fıkrası ile aynı ağırlaştırıcı sebep getirilmiş ve 202 ila 218'inci maddelerde yazılı olan "Zimmet, rüşvet ve irtikap suçları için emir ve idare yetkisine sahip olanlar ile hakim ve savcılar tarafından işlenmesi halinde verilecek cezalar yarısı oranında artırılarak hükmolunur." ifadesi düzenlenmişken bu durum 5237 sayılı Kanun'un 250. maddesine alınmamıştır.

5237 sayılı TCK 250. madde 765 sayılı TCK'daki düzenleme ile benzerlik göstermekle birlikte bazı hususlarda farklı tanımlara yer vermiştir. Her iki kanunda da irtikap suçu icbar, ikna ve hatadan yararlanma şeklinde düzenlenmiştir. Mülga maddede 'memuriyet görev veya sıfatın kötüye kullanılması' ifadesi yer almaktayken 250. maddede görevin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılması, görevin sağladığı güvenin kötüye kullanılması ifadeleri getirilmiştir¹¹. Memur kavramı yerini kamu görevlisi kavramına bırakmıştır. Böylelikle kavramın uygulama alanı genişlemiştir ve doğrudan irtikap ile kamu görevlisi bağlantısı kurulmuştur¹².

765 sayılı TCK'dan farklı olarak 5237 sayılı TCK 250. maddede yararın haksız olması gerektiği hususunda bir ibare yer almamaktadır. Mülga

¹⁰ Maddelerin 11/6/1936 tarih ve 3038 sayılı Kanun hükümleri şöyledir:

Madde 209-Memurlardan her kim memuriyet sıfatını veya memuriyetine aid vazifeyi Suiistimal suretile kendisine veya başkasına bigayrihakkın para itasına ve sair menfaatler temin veya vadine bir kimseyi icbar ederse üç seneden beş seneye kadar hapis ve o kadar müddet memuriyetten mahrumiyet cezaları ile cezalandırılır. Eğer bigayrihakkın ita veya vadolunan para ve menfaatin miktar ve kıymeti az ise hapis ve mahrumiyet cezalarının yarısı indirilir.

Madde 210-Memurlardan her kim memuriyet sıfatını veya memuriyetine aid vazifeyi suiistimal suretile kendisine veya başkasına bigayrihakkın para itasına ve sair menfaatler temin veya vadine bir kimseyi ikna ederse bir seneden üç seneye kadar hapis ve memuriyetinden muvakkaten mahrumiyet cezaları ile cezalandırılır. Eğer memur kanunen alınmaması lazımgelen bir şeyi diğerin hatasından bilistifade almış bulunursa altı aydan üç seneye kadar hapsolunur. Eğer bigayrihakkın vadü ita veya temin olunan para veya menfaat miktar ve kıymetçe az ise hapis ve mahrumiyet cezalarının yarısı indirilir.

¹¹ Evik, 47.

¹² Üzülmüş, 274.

kanun yürürlükteyken 219. maddede yer alan 'haksız olarak' ifadesinden failin hukuka özel olarak aykırı hareket etmesi gerektiği, menfaatin haksız olarak sağlanmaması durumunda irtikap suçunun oluşmayacağı ifade edilmektedir¹³.

C. KORUNAN HUKUKİ YARAR

İrtikap suçuyla birden fazla hukuki yarar korunmaktadır¹⁴. İrtikap suçu, kamu idaresinin güvenliği ve işleyişine karşı suçlar bölümünde düzenlenmiştir. Bu bölümde düzenlenen suçlarda genel olarak kamu görevlilerinin kamu idaresine yönelik itibar, güven ve kamu idaresinin işleyişindeki düzeni ihlal edici nitelikteki davranışlarının cezalandırıldığı görülmektedir. Bu nedenle korunan hukuki yararlar genel olarak; kamu idaresinin prestiji, güvenilirliği, saygınlığı, itibarı ve kamu görevlilerinin dürüstlüğü, sadakatidir¹⁵. Zira kamu görevlilerinden, üstlendikleri görevleri yerine getirirken kamusal faaliyetin gerekli kıldığı yükümlülüklere uygun davranmaları beklenmektedir.

Kamu görevlisinin sıfatını veya yetkilerini kötüye kullanmak suretiyle haksız bir menfaat temini halinde, kamu idaresinin saygınlığı ve güvenilirliğine zarar verilmekte, kamu otoritesinin gücü görev nedeniyle kötüye kullanılmaktadır¹⁶. Aynı zamanda kamu idaresinin herkese eşit ve olması gereken şekilde işlem yapma yükümlülüğünü tahrir eden kamu görevlisine karşı duyulan güven de zedelenecektir¹⁷.

Kanımızca; kamu görevlisi, üstlendiği görevi sadakatle yerine getirmeli, kamu idaresinin toplumdaki itibarını, devlet memurlarına karşı duyulması gereken itimadı sarsmamalıdır. Suçla, kamu görevlisinin konumu gereği edindiği gücü menfaat elde etme aracı olarak kullanması da

¹³ Menfaatin haksız olmaması irtikap suçu bakımından hukuka aykırılık sayılmamaktaysa da failin kendi alacağı için fiili işlemesi durumunda mülga 308.maddede ihkak-ı hak suçu veya kamu idaresinin alacağını temin etmek için yapılmışsa 240. maddede görevi kötüye kullanma suçu oluşacaktı. **İnanç**, 120.

¹⁴ **Özbek-Doğan-Bacaksız**, 1071.

¹⁵ **Evik**, 52; **Özbek-Doğan-Bacaksız**, 1071; **Koca-Üzülmez**, 944; **Erman-Özek**, 66.

¹⁶ **Artuk-Gökçen**, 1020; **Özgenç**, 13; **İnanç**, 32; **Özbek-Doğan-Bacaksız**, 1071.

¹⁷ **Evik**, 53.

önlenmek istenmiştir¹⁸. Böylelikle düzenleme ile hem kamu idaresine olan güven korunmakta hem de kamu görevlilerinin görevleri nedeniyle edindikleri etkinlik ve üstünlükten yararlanarak, kişilerin iradeleri üzerinde etkili olmak suretiyle zarar vermeleri engellenmek amaçlanmaktadır¹⁹.

II. SUÇUN UNSURLARI

A. MADDİ UNSUR

1. Fail

İrtikap suçu görev suçudur ve kamu görevlisinin görev ve yetki alanına giren bir işlemi yaparken veya yaptırabilecek konumdayken yarar sağlaması suç olarak düzenlenmiştir²⁰. Bu nedenle irtikap suçu özgü suç niteliğindedir ve fail kamu görevlisidir. Kamu görevlisi, TCK m.6/1-c'de tanımlanmıştır²¹. Buna göre kamu görevlisi; kamusal faaliyetin yürütül-

¹⁸ Koca-Üzülmez, 944; Üzülmez, 275.

¹⁹ Özbek-Doğan-Bacaksız, 1042; Koca-Üzülmez, 944; Erem-Toroslu, 165.

²⁰ Akçin, 481.

²¹ '5237 sayılı TCK'nın 6. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde; „kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi“ denilmek suretiyle „kamu görevlisinin tanımının yapıldığı, maddenin gerekçesinde de „... kişinin kamu görevlisi sayılması için aranacak yegâne ölçüt, gördüğü işin bir kamusal faaliyet olmasıdır.“ dendiğinden sonra kamusal faaliyetin de; „Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararla, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir“ şeklinde tanımlandığı, Yargıtay CGK'nın 12.04.2011 gün 2010/9-258 Esas, 2011/46 sayılı Kararına göre de, „5237 sayılı Türk Ceza Yasasının 6. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendindeki „kamu görevlisi“ tanımında yer alan „katılan kişi“ ibaresi ile madde gerekçesinde yer alan „kamusal faaliyet açılımından hareketle, bir kimsenin Ceza Yasası uygulamasında „kamu görevlisi“ yapılan faaliyetin de „kamusal faaliyet“ sayılabilmesi için, kamu adına yürütülen bir hizmetin bulunması, bunun da Anayasa ve yasalarda belirlenmiş usullere göre verilmiş bir siyasal karara dayalı olması ve ayrıca faaliyetin kamuya ait güç ve yetkilerin kullanılmasını suretiyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir.“ denildiği 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 1. maddesindeki avukatlığın kamu hizmeti ve yargının kurucu unsurlarından olduğuna ilişkin belirleme, 2. maddesinde yazılı amacı, 76/1 ve 109/1-2. maddelerindeki baroların ve Türkiye Barolar Birliğini kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları olduğuna ilişkin hükümler ile TCK'nın 6/1-c maddesindeki tanım ve gerekçesi birlikte değerlendirildiğinde' avukatların 1136 sayılı Kanunun 35/1 ve 35/A maddelerinde yazılı ve münhasıran avukat-

mesine, atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir suretle sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişidir. Bir kimsenin kamu görevlisi olarak nitelendirilmesi için kamusal bir faaliyet olmalı ve kişi bu kamusal faaliyetin yürütülmesine atama, seçilme veya başka bir surette katılmalıdır²². Kamu hizmetinin görülmesinde; geçici, istisnai veya sürekli görev yapan, ücretli ya da ücretsiz çalışan, sözleşmeli veya kadrolu personel de kamu görevlisi sayılır²³. Kişinin kamu görevlisi sayılması için gerekli olan unsur görülen işin kamusal bir faaliyet olmasıdır²⁴. Mevzuatla belirlenen ve kamu adına gerçekleştirilen her hizmet kamusal faaliyettir²⁵. Kamusal faaliyetleri icra eden, bu faaliyetlerle görevlendirilen kimseler, faaliyetleri esnasında kendilerinden beklenen yükümlülöklere uygun davranmak zorundadırlar. Kamusal faaliyeti yürüten kişiler hakkında toplumda hakim olan güven ve inanç zedelenmemelidir²⁶. Bu inancı zedeleyen fiil-

lar tarafından yapılabilecek iş ve işlemler ile uzlaştırma işlemi ve barolar ile Türkiye Barolar Birliğinin organlarında ifa ettikleri görevleri yönünden kamu görevlisi olduklarında kuşku bulunmadığı...’ Yrg. S.C.D. 2012/16008 E. 2014/3224 K. 20.3.2014 tarih www.kazanci.com.tr

²² **Özbek-Doğan-Bacaksız**, 1041.

²³ ‘İstisnai düzenlemeler saklı kalmak üzere; devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel idare esaslarına göre belirlenmiş kamu hizmetlerini yerine getirmek için atama veya seçilme yoluyla daimi veya sürekli olarak istihdam edilmiş kişi kamu görevlisidir’ **Özbek-Doğan-Bacaksız**, 1042-1045; **Koca-Üzülmez**, 921.

²⁴ **Üzülmez**, 276; **İnanç**, 77.

²⁵ ‘Dosya içerisinde bulunan vekaletname, serbest meslek makbuzu, banka havale belgesi örnekleri ile katılan ve tanık beyanlarına göre; katılanın davacı sıfatıyla bulunduğu Devrek 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin tapu iptali ve tescil davasını takip etmek amacıyla aralarındaki sözlü anlaşma gereği vekaletname alan avukat sanığın vekalet ücreti aldığı halde, vekaletnameye ilgili dava dosyasına sunmadığı ve duruşmaya mazeretsiz katılmayarak HMUK 409/5. maddesi gereğince dosyanın işlemiden kaldırılmasına, yasal süre içerisinde yenileme talebinde bulunmayarak da davanın açılmamış sayılmasına sebebiyet verdiği, bu eylemlerinin TCK’nun 257/2. maddesine uyan ihmali davranışla görevi kötüye kullanma suçunu, ayrıca sanığın dosyanın işlemiden kaldırılmasından sonra avukatlık görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle keşif yapılacağını beyanla masraf adı altında para talep edip, katılanın bu nedenle banka havalesi ile gönderdiği parayı mal edinmesi eyleminin ise aynı Kanununun 250/2. maddesine uyan ikna suretiyle irtikap suçunu oluşturacağı gözetilmeden suç vasfında hataya düşölerek ve her iki eylem birleştirilerek yazılı şekilde hüküm kurulması, yasaya aykırıdır...’ Yrg. S.C.D. 2012/16008 E. 2014/3224 K. 20.3.2014 tarih Yrg. S.C.D. 2012/16008 E. 2014/3224 K. 20.3.2014 tarih www.kazanci.com.tr

²⁶ **İnanç**, 79.

lerin kamu görevlisi tarafından işlenmesi, aynı zamanda korunan hukuki yararada belirtildiği gibi kamu idaresinin güvenilirliği ve saygınlığına zarar vermektedir.

Failin kamu görevlisi sıfatına fiili işlerken sahip olması yeterlidir. Fiilin görev başında işlenmesi ya da failin görevli olduğu yerde gerçekleşmesi gerekli değildir²⁷. Daha sonra failin kamu görevliliğinden istifaya ya da başka bir nedenle çıkması da suçun oluşmasına etki etmeyecektir²⁸, ancak failin kamu görevliliğinden çıktuktan sonra eski görevi kapsamında irtikap fiili niteliğinde fiil işlemesi halinde irtikap suçu oluşmayacaktır. Bu durumda yağma veya dolandırıcılık gibi diğer suçlardan sorumluluk doğabilecektir²⁹. Ayrıca kamu görevlisi sıfatının hukuka uygun biçimde iktisabı gereklidir. Fail, kamu görevini hukuka aykırı elde etmişse dolandırıcılık veya yağma suçunun yanı sıra kamu görevinin usulsüz olarak üstlenilmesi suçu oluşur³⁰.

Kamu görevlisinin görev ve yetki alanına girmeyen hususlarda veya yaptırılabilir durumda olmadığı bir işin görülmesi hususunda menfaat sağlaması halinde irtikap suçundan sorumluluk doğmayacaksa da nüfuz ticareti ya da dolandırıcılık suçu oluşabilecektir³¹. Yararın mutlaka icbarda bulunan kamu görevlisine sağlanması gerekmemekte, kamu görevlisinin istediği bir başka kimseye de yararın sağlanması yeterli olmaktadır. Yarar sağlanan kişi gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir³²; önemli olan icbar veya ikna teşkil eden fiillerin kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilmesidir³³.

²⁷ Erem-Toroslu, 166.

²⁸ Üzülmez, 276.

²⁹ Özbek-Doğan-Bacaksız, 1074; Artuk-Gökçen, 1032.

³⁰ Koca, 253.

³¹ Akçin, 481; Tezcan-Erdem-Önok, 1288.

³² Üzülmez, 279.

³³ Koca, 258.

2. Mağdur

İrtikap suçunda birden çok mağdur ve suçtan zarar gören bulunmaktadır. Bu mağdurlardan biri icbar veya ikna edilen ya da hatasından faydalanılan kimsedir. Genel olarak irtikap teşkil eden fiillere maruz kalan ile yarar sağlanan kişi aynıdır ancak her zaman icbar teşkil eden fiillerin mutlaka para veya haksız yarar temin edilen kimseye yönelik olması gerekmemektedir. Bazı durumlarda icbar veya ikna edilen kişi ile irtikap edilen yarar sahibi başka kişiler olabilir³⁴. Örneğin, çocuğu üzerinde cebri hareketlerde bulunarak ailesinden haksız menfaat temini halinde icbar suretiyle irtikap suçu oluşacaktır³⁵. Böyle durumlarda kendisine manevi cebir uygulanan kimse mağdur, irtikap olunan para veya sair yararın sahibi ise suçtan zarar görendir³⁶.

İrtikap suçu kamu idaresinin güvenilirliğine karşı işlenen suçlar başlığı altında düzenlenmiştir ve korunan hukuki yararlar arasında kamu görevlilerinin görevi layıkıyla yerine getirmedigi ve yükümlülüklerine aykırı davrandıkları için kamu idaresine olan güven de yer almaktadır. Bu nedenle icbara ya da iknaya maruz kalan kimsenin yanı sıra toplumu oluşturan kişiler de suçun mağduru sayılmalıdır³⁷. Kamu personelinin dürüstlük ve disiplin kurallarına aykırı davranması dolayısıyla itibarı zedelenen kamu idaresi de suçtan zarar görendir³⁸.

3. Suçun Konusu

İrtikap suçunun konusu, kamu görevlisinin görevinin sağladığı nüfuzu kullanarak kendisine veya başkasına sağladığı veya bu yolda vaadini aldığı yarardır³⁹. 765 sayılı TCK'da suçun konusu haksız olarak verilen

³⁴ Üzülmöz, 277.

³⁵ Özgenc, 24; Artuk-Gökçen, 1025.

³⁶ Özgenc, 42.

³⁷ Artuk-Gökçen, 1033; Turabi, 121.

³⁸ Ekinci-Uslu-Ciğerci, 48; Koca, 251.

³⁹ 'Devlet alım ve satımına fesat karıştırmak suçundan yargılanan sanığın, para alma vaadi karşılığında ihaleye katılan kişilerin ihaleden çekilmelerini sağlayıp menfaat temin etmesi şeklindeki eylemi sonucunda, ihaleye fesat karıştırmaya suçu yanında irtikap suçunu da işlediğinin kabulü gerekir.' Yrg. S.C.D. 2006/12792 E. 2006/10667 K. 26.12.2006 tarih

para veya sağlanan sair menfaatler ile kanunen alınmaması gereken şey olarak belirtilmişken, 5237 sayılı TCK 250. madde yarar kavramına yer vermiştir. Failin ya da failin belirlediği kimsenin ekonomik durumunda iyileşme sağlayan her türlü mali veya kişisel menfaatler yarar olarak kabul edilir. Bu yarar, malın verilmesini sağlamak, para almak, senet kırmak, icra takibini durdurmak, borç sildirmek, ücretsiz hayat sigortası yaptırmak, failin bir yakınına iş bulmak ve benzeri şekilde olabileceği gibi bedelle yararlanılabilecek hizmet, iş veya sözleşme konusundan bedelsiz yararlanılması suretiyle pasif şekilde de gerçekleşebilir⁴⁰. Kanun koyucu irtikap suçunun diğer konusunu da vaat olarak belirtmiştir. Vaat yarar sağlamaya yönelik olmalıdır. Vaadin konusunun gayri ahlaki olmasının suçun oluşumuna etkisi bulunmamaktadır⁴¹.

Maddi niteliği olmayan manevi menfaatlerin yarar kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışmalıdır. Yararın, ekonomik değer taşımayan yararlanmaları da kapsar şekilde yorumlanmaması gerektiğini ileri süren görüşler⁴² bulunduğu gibi bizim de katıldığımız görüşe göre yarar kavramı geniş yorumlanmalıdır, bu nedenle maddi niteliği olmayan yararlar da irtikap suçunu oluşturabilir. Fail veya bir başkası lehine kıdem veya unvan sağlanması gibi davranışlar irtikap suçunu oluşturabilecektir⁴³. Yararın cinsel nitelikli olması, mağdurun cinsel bir davranışa zorlanması irtikap suçunu oluşturup oluşturmayacağı tartışmalıdır⁴⁴. Doktrinde özellikle TCK m. 102/3 b bendi uyarınca kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle cinsel saldırı suçunun oluşabileceği olasılığı savunulmaktadır⁴⁵. İrtikap suçu ile korunan hukuki yarar sadece kamu görevlisine duyulan itimat değil, kamu idaresinin güvenilirliğidir. Öyle ki fail kamu görevlisi olmamasına rağmen kamu görevlisi gibi davranıp, irtikap teşkil eden fiilleri

⁴⁰ Üzülmüş, 278; Özbek-Doğan-Bacaksız, 1072; Erman-Özek, 79.

⁴¹ Turabi, 132.

⁴² Özgenc, 37.

⁴³ Tezcan-Erdem-Önok, 1280; Meran, 239; Özbek-Doğan-Bacaksız, 1073; Özen, 71.

⁴⁴ Tartışmalar için bkz: İnanç, 87; Kaya Seven, 63; Cinsel veya benzer nitelikteki isteklerin karşılanması da irtikap suçunu oluşturacağı hakkında bkz: Ekinci-Uslu-Ciğerci, 50; Koca, 254. Aksi yönde: Erman-Özek, 79.

⁴⁵ Tezcan-Erdem-Önok, 1281, İnanç, 87.

işlediğinde, -mağdur failin kamu görevlisi olduğu zannıyla hareket etmiş olsa bile- fail irtikap değil dolandırıcılık suçundan sorumlu tutulacaktır⁴⁶. İrtikap suçunda mağdur, failin icbarına mevcut ve haklı menfaatinden⁴⁷ mahrum kalmak istemediğinden, kamu görevlisinin sahip olduğu takdir yetkisini aleyhine kullanacağı korkusu üzerine boyun eğmektedir. Dolayısıyla sağlanan yararın cinsel nitelikli olması halinde de kamu görevlisi nüfuzunu kötüye kullanarak yararı elde etmekte ve mağdur da bu yararı işinin gereği gibi görülmesi amacıyla yerine getirmektedir.

İcbarı oluşturan hareketlerin yarar veya yarar temininden daha evvel yapılması gereklidir. Dolayısıyla yarar veya yarar vaadi ile icbar arasında illiyet bağının olması gereklidir. İş yapıldıktan sonra yararın temin edilmesi durumunda, vaat daha önce gerçekleşmemişse, fiil irtikap suçunu oluşturmayacaktır⁴⁸, ancak önceden vaat edilmiş para veya sair menfaatin

⁴⁶ 'icbar suretiyle irtikap suçunda mağdurun iradesini baskı altında tutmaya elverişli olmak koşuluyla, doğrudan doğruya veya dolaylı biçimde yapılan her türlü zorlayıcı hareketin icbar kavramına dahil olduğu ancak manevi cebrin, belli bir şiddete ulaşması, ciddi olması, mağdurun baskının etkisinden kolaylıkla kurtulma olanağının bulunmaması gerektiği hususlarına nazaran, Bursa Emniyet Müdürlüğünde polis memuru olarak görev yapan, kayıt silme konusunda herhangi bir görev ve yetkisi bulunmayan sanığın, olay öncesinde tanıdığı ve aracılığıyla bir kurumun avukatlığına müracaat eden katılana, emniyet kayıtlarında uyuşturucu kullananlar listesinde adının bulunduğunu, bu kaydı Ankara'dan sildirebileceğini söyleyerek onu aldattığı, tarafların birlikte Ankara'ya gittikleri, burada katılanı içeri almadan Emniyet Genel Müdürlüğünün binasına girip çıktığı ve hakkındaki kayıtları sildirdiğini söylediği, Bursa'ya dönmelerinden bir süre sonra yaptığı bu iş karşılığı olarak katılıandan 5.000 TL para istediği, katılanın ise bu talebi kabul etmeyerek şikayetçi olduğu sübut bulan somut olayda, avukat olan katılanın şikayet başvurusunun olaydan 22 gün sonra gerçekleşmesi de nazara alındığında, öğreti ve uygulamada kabul edildiği üzere Kanun'un öngördüğü anlamda icbar boyutuna varan bir davranışının bulunmadığı, bu itibarla cebrî irtikap suçunun yasal unsurlarının oluşmadığı, katılanın kendisinden istenen menfaatin haksız olduğunu bilmesi sebebiyle ikna suretiyle irtikap suçundan da bahsedilemeyeceği, bu itibarla görev ve yetkisi olmadığı halde kayıt silme işini yapacağı kanaati uyandırarak menfaat temin etmeye çalışan sanığın eyleminin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 Sayılı TCK'nın 504/3. maddesine uyan kamu kurum ve kuruluşunu vasıta olarak kullanmak suretiyle dolandırıcılığa teşebbüs suçunu oluşturacağı...' Yrg. 5.C.D. 2016/9638 E. 2018/8609 K. 6.11.2018 tarih www.kazanci.com.tr

⁴⁷ Özgenç, 35; Artuk-Gökçen, 1023.

⁴⁸ Artuk-Gökçen, 1021.

daha sonra sağlanamamış olması suçun tamamlanması için gerekli değildir.

765 sayılı TCK'da menfaatin haksız olması koşuluna yer verilmişken 5237 sayılı TCK'ya bu koşul dahil edilmemiştir. Doktrinde bizim de katıldığımız, failin kendi alacağını tahsil etmek veya devlete ait alacakların elde edilmesi için görev veya nüfuzunu kötüye kullanması halinde de irtikap suçunun oluşacağını ifade eden yazarlar bulunduğu gibi⁴⁹ yararın haksız olması gerektiği, kamu görevlisinin alacağını almak amacıyla gerçekleştirdiği zorlayıcı nitelikteki davranışların koşulları varsa tehdit veya görevi kötüye kullanma suçunun işleneceği yönünde görüşler de bulunmaktadır⁵⁰.

4. Hareket ve Netice

a. İcbar Suretiyle İrtikap

TCK m. 250/1. fıkradaki suçun oluşması için kamu görevlisinin görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle bir kimseyi yarar sağlamaya veya bu yolda vaatte bulunmaya icbar etmesi gerekmektedir⁵¹. Böylelikle kamu görevlisinin elverişli, zorlayıcı hareketleriyle mağdurun iradesini baskı altında tutmak suretiyle haksız yarar elde etmesi icbar

⁴⁹ Tezcan-Erdem-Önok, 1281.

⁵⁰ Meran, 239; Erem-Toroslu, 168.

⁵¹ TCK m. 250/1. fıkra gerekçesi şu şekildedir: 'İcbar suretiyle irtikap suçunun oluşabilmesi için; kamu görevlisinin, bir başkasını kendisine veya başkasına yarar sağlamaya veya bu yolda vaatte bulunmaya icbar etmesi gerekir. Bu icbarın, yürütülen görevin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmiş olması gerekir. Ancak, bu icbarın, yağma suçunun oluşumuna neden olan cebir veya tehdit boyutuna varmaması gerekir. Aksi takdirde, gerçekleşen suç, icbar suretiyle irtikap değil, gasp suçu olur.

İcbar teşkil eden fiillerin etkisinde kalan kişi, hukuka aykırı olduğunu bilmesine rağmen, karşılaşılabileceği daha ağır zararların önüne geçebilmek için, bu baskının etkisiyle, kamu görevlisinin şahsına veya gösterdiği üçüncü kişiye bir yarar sağlamaktadır.

Yarar vaadinde bulunulması hâlinde de, kamu görevlisinin tamamlanmış icbar suretiyle irtikap suçundan dolayı sorumlu tutulması gerekmektedir. Bu durumda aslında icbar suretiyle irtikap suçu henüz tamamlanmamıştır; ancak, izlenen suç politikası gereğince, failin tamamlanmış suçun cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür.'

olarak kabul edilmektedir⁵². İcbar, iradesi etkilenen bir kimsenin yapmak istediğinden başka bir hareketi yapmasına sebebiyet verecek şekilde maddi veya manevi zor kullanma olarak tanımlanmaktadır⁵³. İcbarın bir şekli olmayıp yazılı ya da sözlü, doğrudan ya da dolaylı, açık ya da zımni olabilir⁵⁴. İcbar ile kamu görevlisi tarafından yürütülen görevin sağladığı başkalarını etkileyebilme gücü ve imkanının kötüye kullanılması söz konusudur. Etkileme imkanı her kamu görevlisinin konumu ve yetkilerinden doğan nüfuzun kaynaklandığı mevzuata göre belirlenecektir⁵⁵.

TCK m. 250/1. fıkrada yer alan icbar kavramından, manevi cebir anlaşılmalıdır. Manevi cebir ile sağlanan yarar arasında nedensellik bağı bulunmalı; mağdur daha ağır menfaati korumak için kamu görevlisinin manevi baskısına boyun eğmelidir⁵⁶. Madde gerekçesinde ise icbarın yağma suçunun oluşumuna neden olan cebir veya tehdit boyutuna varmaması ifade edilmiştir. Aksi takdirde yağma suçu oluşacaktır. Gerekçeden yola çıkılacak olursa, kamu görevlisinin maddi cebir uygulaması suretiyle de suçu işlemesi mümkündür ancak kanımızca irtikap suçundaki icbardan manevi cebir anlaşılmalıdır, failin maddi cebire başvurusu durumunda yağma suçu oluşacaktır⁵⁷. Mağdurun iradesini etkileyecek manevi cebir de yağma suçunun unsuru olan tehdit boyutuna varmamalıdır⁵⁸. Kamu

⁵² Tezcan-Erdem-Önok, 1281.

⁵³ Özbek-Doğan-Bacaksız, 1075; Artuk-Gökçen, 1012; Erem-Toroslu, 167.

⁵⁴ Kahraman, 214; Üzülmmez, 288; Tezcan-Erdem-Önok, 1285.

⁵⁵ Üzülmmez, 280.

⁵⁶ Özen, 59.

⁵⁷ Aynı yönde bkz: Tezcan-Erdem-Önok, 1283; Ekinci-Uslu-Ciğerci, 53; Özbek-Doğan-Bacaksız, 1079; Üzülmmez, 282; Arslantürk, 209.

⁵⁸ Özgenç, 17; Özbek-Doğan-Bacaksız, 1078. '5237 Sayılı TCK'nın, suç tarihinde yürürlükte bulunan 250/1. maddesindeki düzenlemeye göre, cebri irtikap suçunun kamu görevlisinin görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaahte bulunulmasına bir kimseyi icbar etmesiyle oluşacağı, Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararında da açıklandığı üzere; icbar suretiyle irtikap suçunda mağdurun iradesini baskı altında tutmaya elverişli olmak koşuluyla, doğrudan doğruya veya dolaylı biçimde yapılan her türlü zorlayıcı hareketin icbar kavramına dahil olduğu, manevi cebirin, belli bir şiddete ulaşması, ciddi olması, mağdurun baskının etkisinden kolaylıkla kurtulma olanağının bulunmamasının gerektiği, somut olayda ise sanıkların, kanunun öngördüğü anlamda icbar boyutuna varan bir davranışlarının bulunmadığı, işlediği suçlar sebebiyle aranan kişiye menfaat sağlamaması durumunda hakkında yasal işlem yapılacağı

görevlisinin nüfuzunu kullanarak mağdurun kendisi veya yakınına yönelik olarak hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik saldırı gerçekleştireceği veya malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından bahisle tehdit etmesi veya maddi cebir kullanarak mağdurun kendisine yarar sağlamasını temin etmesi halinde yağma suçu oluşur⁵⁹.

Manevi cebir sadece tehdidi değil, diğer manevi baskıları da kapsamaktadır. Tehdidin yanı sıra diğer manevi baskılar da yarar veya yarar vaadi sağlamaya elverişli olabilecektir, suçun oluşması için önemli olan manevi baskıların mağdurda iradenin oluşumunu etkileyebilecek elverişlilikte olmasıdır. Bu elverişlilik objektif olarak baskı altına almaya yeterli olmalıdır, mağdurun bundan etkilenmesi suçun oluşması için gerekli değildir. Kamu görevlisinin oluşturduğu baskının açıkça ortaya konulması veya dolaylı olarak hissettirilmesi yeterlidir. Kamu görevlisinin işi yapmıyacağı ya da geciktireceği beyanının icbar boyutuna ulaşmış olması; mevzuat, işleyiş düzeni, iş ve eylemin özelliği, olağan hayat tecrübeleri bir arada değerlendirilerek tespit edilmelidir⁶⁰.

İcbarın varlığının kabul edilmesi için sadece basit menfaat talebi yeterli olmamakta, bunun belli bir yoğunlukta olması, mağduru etkileyebilecek düzeye ulaşması gerekmektedir. Ancak icbarın kesin ve mutlak olması, istenen yararın veya vadin sağlanmadıkça kurtulmanın imkansız olması anlamına gelmemekteyse de⁶¹ mağdurun icbardan kolaylıkla kurtulma ihtimali varsa, örneğin aynı hastanede birden fazla aynı branş doktoru varsa ve acil bir durum söz konusu değilse, kamu görevlisinin

---

söylenmesinin icbar sayılmayacağı, bu itibarla irtikap suçunun yasal unsurunun oluşmadığı, buna bağlı olarak rüşvet alma suçundan mahkumiyetlerine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden oluşa, dosya kapsamına uygun düşmeyen gerekçelerle ve yanılığlı değerlendirme sonucu yazılı şekilde cebri irtikap suçundan hükümler kurulması kanuna aykırıdır. Yrg. S.C.D. 2014/5562 E. 2016/5792 K. 2.6.2016 tarihli karar www.kazanci.com.tr

⁵⁹ Artuk-Gökçen, 1024; Tezcan-Erdem-Önök, 1284.

⁶⁰ Özbek-Doğan-Bacaksız, 1079.

⁶¹ Erman-Özek, 72. Mağdurun daha büyük bir zarardan kurtulmak için kamu görevlisinin talebine rıza göstermesi; mağdurun faili şikayet etmek veya hakkında dava açmak zorunda kalması sebebiyle daha büyük zahmet ve masraftan kaçınmak için yarar sağlaması veya vaatte bulunması da icbarın varlığı için yeterlidir.

uyguladığı icbardan kurtulma imkanı olduğu söylenebilir⁶². İcbar teşkil eden fiiller mağduru etkilemeye elverişli olmalıdır. Zira mağdurun hukuka aykırı temin ettiği menfaati ancak icbar teşkil eden fiillerin etkisinde kalarak, daha ağır zararların önüne geçmek için gerçekleştirmelidir. Bu

⁶² Yrg. S.C.D. 24.11.2010, 9005/8662. 'Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 30.03.2010 tarih ve 2009/5-167-2010/70 sayılı Kararında da açıklandığı üzere; icbar suretiyle irtikap suçunda, mağdurun iradesini baskı altında tutmaya elverişli olmak koşuluyla, doğrudan doğruya veya dolaylı biçimde yapılan her türlü zorlayıcı hareketin icbar kavramına dahil olduğu, manevi cebrin, belli bir şiddete ulaşması, ciddi olması, mağdurun baskının etkisinden kolaylıkla kurtulma olanağının bulunmamasının gerektiği, somut olayda ise; katılan F.'in, hamile olan eşinin sezaryen ameliyatının Kilis Devlet Hastanesinde yapılması için, aynı hastanede kadın doğum uzmanı olarak çalışan sanık V.'in özel muayenehanesine gittiğinde, sanığın ameliyatı yapmak için katılıandan 350,00 TL para istediği, pazarlık sonucunda 200,00 TL'ye anlaşmaya varıldığı ve katılanın temin edebildiği 180,00 TL'yi ameliyattan önce sanığa verdiği, sezaryenle doğan bebeğin ameliyattan birkaç saat sonra kordon dolanması ve dışkı yutulmasına bağlı olarak öldüğü, olay tarihi itibarıyla aynı hastanede çalışan diğer kadın doğum doktorunun ise gözündeki rahatsızlık nedeniyle o gün itibarıyla çalışamayacak durumda olduğu, ancak dinlenen tanık ifadelerine göre katılanın eşinin acilen ameliyata alınmasını gerektiren bir durumunun olmadığı, sanığın davranışlarının öğreti ve uygulamada kabul edildiği üzere yasanın öngördüğü anlamda icbar boyutuna ulaşmadığı, bu itibarla irtikap suçunun yasal unsurlarının oluşmadığı, sanığın teklifinin katılan tarafından kabul edilmesi üzerine ameliyatın yapıldığı ve sanığın eyleminin 765 sayılı TCK'nın 212/1. maddesine uyan, yapması gereken işi yapmak için rüşvet alma suçunu oluşturduğu, ancak 765 sayılı TCK'nın 212. maddesinin 1 ve 2. fıkralarında basit ve nitelikli rüşvet alma suçları ayrı ayrı düzenlenip yaptırım altına alındığı halde, sonradan yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nın rüşveti tanımlayan ve 05.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6352 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmaya kadar yürürlükte kalan 252/3. maddesinde „Rüşvet, bir kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlamasıdır.“ denilerek sadece nitelikli rüşvete yer verildiği, kamu görevlisinin yapması gereken bir işi yapması ya da yapmaması gereken işi yapmaması için yarar sağlanmasının (05.07.2012 tarihine kadar) rüşvet suçu kapsamından çıkarıldığı cihetle, sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK'nın 257/3. maddesinde düzenlenen görevinin gereklerine uygun davranmak için çıkar sağlama suçu niteliğinde olduğu, hükümden sonra 19.12.2010 tarihinde yürürlüğe giren 6086 sayılı Kanunla, 5237 sayılı TCK'nın 257/1. maddesindeki yaptırım sanık lehine değiştirilmesine rağmen bu fıkraya atıfta bulunan 3. fıkroda, aynı Kanunla yapılan değişiklik sonucu öngörülen yaptırımın sanık aleyhine sonuç doğurduğu, yine hükümden sonra 05.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6352 sayılı Kanununun 105/S-b maddesi ile TCK'nın 257/3. maddesi yürürlükten kaldırılmış ise de; bu tarih itibarıyla sanığın eyleminin, 6352 sayılı Kanununun 87. maddesi ile değiştirilen TCK'nın 252/2. maddesinde düzenlenen suça dönüştüğü anlaşılmakla, lehe kanun değerlendirmesinin bu suçlar arasında yapılmasının gerektiği gözetilmeksizin suç vasfında yanılıya düşülüp yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirir.'Yrg. S.C.D. 2011/12785 E. 2013/10 K. 7.1.2013 tarih hukukturk.com

nedenle mağdur kamu görevlisinin zorlamasından kolaylıkla kurtulma imkanının olmadığı bilinciyle hareket etmelidir aksi durumda rüşvet suçu gündeme gelebilecektir⁶³. Belli bir yoğunluğa ulaşmamış, ciddi olmayan veya kolaylıkla kurtulma imkanı bulunan durumlarda yarar sağlanması veya vaadinde bulunulması halinde rüşvet suçu oluşacaktır⁶⁴.

İcbar suretiyle irtikap suçunun oluşması için kamu görevlisi görevin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle icbarda bulunmalıdır. Nüfuz, kamu görevlisinin görevinin verdiği yetki ve olanaklar dolayısıyla sahip olduğu baskı; bu yetki ve olanakların sağladığı ayrıcalıklı üstün konumdan yararlanarak kamu görevlisinin kendisi ya da başkasına yarar sağlaması, sahip olunan gücün kötüye kullanılmasıdır⁶⁵. Kamu görevlisi, görevinin sağladığı nüfuz ve güveni mevzuata, idari emir ve talimatlara uygun surette gerçekleştirmelidir. Kamu görevlisi sıfatından kaynaklanan gücünü kendi menfaatleri için değil, kanunun belirlediği amaçlar doğrultusunda kullanılmalıdır⁶⁶. Nüfuz ve güvenin bunlara aykırı biçimde kullanılması ya da failin yetkili olmadığı eylemleri gerçekleştirmesi halinde nüfuz ve güven kötüye kullanılmıştır⁶⁷. Kamu görevlisi subjektif olarak görev alanından yararlanarak konumunu kötüye kullanmaktadır⁶⁸.

Kamu görevlisi manevi cebri, nüfuzunu kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirmeli ve kullandığı nüfuzu veya güveni görevle bağlantılı olarak kötüye kullanmalıdır. Görevle bir bağlantısı ya da ilgisi olmadan failin kişisel güç ve otoritesini kullanması halinde irtikap suçu oluşmayacaktır⁶⁹. Kamu görevlisinin görevi olan işleri geciktirerek işin zamanında yapılmasını isteyen kimseden yarar sağlaması ya da sahip olduğu takdir yetkisini aleyhe kullanacağını ileri sürerek yarar sağlaması halinde

⁶³ Özgenç, 25.

⁶⁴ Üzülmüş, 286; Tezcan-Erdem-Önok, 1287.

⁶⁵ Akçin, 480; Artuk-Gökçen, 1021; Tezcan-Erdem-Önok, 1287.

⁶⁶ Özen, 51.

⁶⁷ Kaya Seven, 76.

⁶⁸ Tezcan-Erdem-Önok, 1287.

⁶⁹ Kaya Seven, 76; Artuk-Gökçen, 1011-1021; Özgenç, 19; Erem-Toroslu, 166; Özen, 67.

görevinin kendisine sağladığı etkinlik, üstünlük ve avantajları da içeren nüfuzunu kötüye kullanmış olur⁷⁰.

İcbar suretiyle irtikap suçunda kamu görevlisi failin, istekleri yerine getirilmediği takdirde mağdurun işinin hiç ya da gereği gibi yerine getirilmeyeceği veya geciktirileceği, haksız muameleye maruz kalacağı yönünde mağduru korkutması, tehdit etmesi, zorlaması neticesinde mağdurun endişeye kapılarak, icbarın etkisiyle haksız muameleye maruz kalmamak adına yararı kamu görevlisine temin etmekte veya yararı vaat etmektedir⁷¹. Gerçekte mevcut ve haklı menfaatten⁷² mahrum kalmak istemeyen mağdur, sağladığı yararın hukuka aykırı olduğunu bilmekle birlikte kamu görevlisinin sahip olduğu takdir yetkisini aleyhine kullanacağı iması, baskısı üzerine yarar sağlamışsa suç oluşacaktır. Mağdurun kamu görevlisi tarafından yapılması söz konusu olan işlemde göreceği zarar ile hukuka aykırı sağladığı yarar arasındaki değer ve oran sübjektif bir değerlendirmeyle belirlenmeli, zorlamanın icbar boyutuna varmaması halinde kamu görevlisi hakkında görevi kötüye kullanma suçu uygulanmalıdır⁷³.

6352 sayılı Kanun ile TCK m. 250/1. fıkraya 'icbar karinesi' ya da 'varsayılan cebir' olarak adlandırılan ve belli durumlar bakımından icbarın varlığının kabul edildiği ikinci cümle eklenmiştir⁷⁴. Eklenen cümle şu şekildedir '*Kamu görevlisinin haksız tutum ve davranışları karşısında, kişinin haklı bir işinin gereği gibi, hiç veya en azından vaktinde görülmeyeceği endişesiyle, kendisini mecbur hissederek, kamu görevlisine veya yönlendireceği kişiye menfaat temin etmiş olması halinde, icbarın varlığı kabul edilir*'. Fıkranın ilk cümlesiyle daha açık ve objektif olarak ortaya çıkan irtikap fiilleri düzenlenmiş; ikinci cümle ile alenen ya da açık bir zorlama ya da icbar olarak görülmemekle birlikte belli yoğunluğa ulaşan zorlamaların da icbar kabul edilmesi kanuni bir düzenlemeye kavuşmuştur⁷⁵.

⁷⁰ Meran, 242; Özbek-Doğan-Bacaksız, 1078; Erman-Özek, 71.

⁷¹ Artuk-Gökçen, 1023.

⁷² Özgenç, 35; Artuk-Gökçen, 1023.

⁷³ Arslantürk, 211.

⁷⁴ Özbek-Doğan-Bacaksız, 1076.

⁷⁵ Özbek-Doğan-Bacaksız, 1076. 'Ankara İcra Müdürlüğünde icra takibi yapan bir avukatın, borçlu tarafın Sincan İlçesi içinde bulunan dükkanında haciz yapmak için Sincan İcra

6352 sayılı Kanun, TCK m. 257/3. fıkradaki 'İrtikap suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayarak kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır' hükmünü yürürlükten kaldırmıştır. Böylelikle kamu görevlisinin haksız tutum ve davranışlarıyla görevi gereği yapmakla yükümlü olduğu işi hiç ya da gereği gibi yapmayacağı veya geciktirerek yapacağı endişesi ile hareket eden mağdurun yarar sağlaması veya yarar vaadinde bulunması halinde icbar suretiyle irtikap suçu oluşmaktadır. Kamu görevlisinin tutum ve davranışlarının ne şekilde haksızlık teşkil ettiği, kamu görevlisinin tabi olduğu mevzuatta belirlenen görevin kapsamı, işin niteliği ve benzer işlemlerin ne şekilde yapıldığı ve sonuçlandırıldığı objektif kriterlere göre belirlenmelidir. Kamu görevlisinin haksız tutum ve davranışları sebebiyle mağdurun işinin hiç ya da gereği gibi görülmeceği endişesiyle kendini mecbur hissederek kamu görevlisine veya yönlendireceği bir kimseye menfaat temin edilmelidir⁷⁶.

Doktrinde, 6352 sayılı Kanunla eklenen ikinci cümle lehine ve aleyhine görüşler bulunmaktadır. Lehe olan görüşlere göre, icbar karinesiyle kamu görevlisinin yarar sağlaması hususunda gerçekleştirdiği ve zorlama amacını taşıyan dolaylı hareketlerin icbar sayılması rüşvet suçunun alanını daraltmakta ve böylelikle rüşvet suçunda kişinin gerçek anlamda irade serbestisi ortaya çıkarılmaktadır⁷⁷. Ancak böyle bir karine, mağdurun işin yapılmaması veya gecikmesinden endişe duyduğu, kendisini yarar sağlamaya zorunlu hissettiğini söylemesi halinde ispat külfetinin sanığa yüklenilebileceği ihtimalini beraberinde getirebilecektir. Kamu görevlisinin hal ve hareketleri ifadesinin muğlaklığı da suç teşkil eden fiili belirsizliğe

---

Müdürlüğüne talimat yazılmasını istemesi üzerine, Ankara İcra Müdürlüğünde Müdür Yardımcısı olarak çalışan failin, "işimiz çok yoğun, bir haftaya ancak sıra gelir, git sonra gel" diyerek talimat yazısını yazmaması üzerine, mağdur olan avukatın işlerinin aksayacağı ve borçlunun malları kaçırması halinde müvekkiline karşı zor durumda kalacağı endişesi altında sanığın yanına giderek 100 TL para verdikten sonra talimat yazısı istemesi üzerine, sanığın talimat yazısını hemen yazarak mağdura vermesi olayında icbar suretiyle İrtikap suçu oluşmuştur.' **Koca**, 257.

⁷⁶ **Ekinci-Uslu-Ciğerci**, 54.

⁷⁷ Ayrıntılı görüş için bkz: **Kahraman**, 218.

sürüklemektedir⁷⁸. Gerekçenin de bu anlamda yetersiz olacağı görülmektedir⁷⁹. Aleyhteki görüşe göre, düzenleme rüşvet suçunun alanını daraltmakla birlikte, icbar suçunun alanını genişletmektedir. Cümlede yer alan menfaat temin etmek mecburiyeti, bir kimseyi rüşvet suçunun failliğinden irtikap suçunun mağdurluğuna taşıyabilecektir. Bu nedenle bizim de taraftar olduğumuz görüşe göre cümlede yer alan ‘*haksız tutum ve davranışlar*’ ile ‘*mağdurun kendisini mecbur hissetmesi*’ gibi kavramların belirsizliği; mağdurun sosyal, kültürel ve sübjektif değerlendirmesine sebebiyet verebilecek bir hukuki durumun oluşturulduğu da göz önüne alındığında⁸⁰ TCK m. 250/1. fıkranın uygulama alanını belirsizleştirecektir⁸¹. Zira mağdurun kendini zorunlu hissettiğini ileri sürmesi rüşvet suçunu değil irtikap suçunu oluşturacak ve yarar sağlayıcı adeta işlenen suçtan kurtaracaktır⁸². Bu nedenle daha önce de ifade edildiği gibi bir kimsenin maruz kaldığı icbardan hiç zorlanmadan kurtulma imkanı bulunmasına rağmen haksız yararı temin etmesi durumunda icbar suretiyle irtikap değil rüşvet suçu gündeme gelmelidir⁸³.

b. İkna Suretiyle İrtikap

TCK m. 250/2. fıkraya ile ikna suretiyle irtikap suçu düzenlenmiştir. Suçun oluşabilmesi için kamu görevlisinin görevinin sağladığı güveni kötüye kullanarak ya da kamu görevlisi olmanın getirdiği sıfat ve unvanın kullanılması suretiyle, hileli davranışlarla bir kimseyi kendisine veya başkasına yarar sağlamaya veya vaatte bulunmaya inandırması, ikna etmesi gereklidir. Mağdur yararı sağlamak veya vaat etmek zorunda olmamasına rağmen bunu hukuka uygun zannetmektedir. Kamu görevlisi, gerçekleştirdiği eylem ve işlemlerde mevzuata uygun, sahip oldukları hak ve yetkileri de hukuka uygun şekilde kullanacakları yönündeki kanaat ve beklentilere uygun davranmakla yükümlüdür. Kamu görevlisine ilişkin

⁷⁸ Kahraman, 219.

⁷⁹ Meran, 243.

⁸⁰ Meran, 243; Kahraman, 220.

⁸¹ Tezcan-Erdem-Önok, 1283.

⁸² Bu durumun yolsuzlukla mücadelede sorun teşkil edeceği yönünde bkz: Tezcan-Erdem-Önok, 1283.

⁸³ Özgenç, 27.

bu kanaati taşıyan mağdur, görevlinin istek ve taleplerine göre hareket etme hususunda güven duymaktadır. Kamu görevlisi bu güven ve kanaatten faydalanarak mağduru aldatmakta, mağdurun yanılması suretiyle yarar sağlamakta veya mağdurun yarar vaadinde bulunmasına sebebiyet vermektedir⁸⁴. Böylelikle hem kamunun idareye duyduğu güven sarsılmakta hem de kamu görevlisi bu güveni kötüye kullanarak yarar elde etmektedir.

Failin yaptığı işlem mevzuata uygun olsa da neticede sağlanması gerekmeyen bir çıkar elde edilmektedir⁸⁵. Mağdur da icbar suretiyle irtikaptan farklı olarak sağladığı yararın yasal olduğunu zannetmekte, failin ikna etmesiyle iradesi sakatlanmaktadır. Mağdur kendisinden istenen yararın meşru olduğunu düşünmektedir⁸⁶. Bir başka ifadeyle, mağdur hileli dav-

⁸⁴ 'Görevlerinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle, pul ve benzeri masraflar adı altında veya sistemde arıza olması nedeniyle makbuz verilemediğini söyleme şeklindeki hileli davranışlarla çeşitli kişilerden para alarak kendilerine menfaat temin eden mahkeme görevlilerinin eylemleri TCK'nın 250/2. maddesinde düzenlenen ikna suretiyle irtikap suçu niteliğindedir.

TCK'nın 43/2. maddesine göre; birden fazla kişiye karşı işlenen aynı suçun zincirleme suç kapsamında kabul edilebilmesi için, tek bir fiille işlenmesi gerektiğinden, somut olayda her bir mağdura karşı farklı zamanlarda işlenen suçlarla ilgili olarak, gerçek içtima kurallarına göre sanıkların her bir mağdura yönelik eylemleri ayrı ayrı değerlendirilerek hüküm kurulması gerektiği gözetilmelidir.' Yrg. S.C.D. 2011/4057 E. 2012/9283 K. 24.9.2012 tarihli karar www.kazanci.com.tr

⁸⁵ **Tezcan-Erdem-Önok**, 1290.

⁸⁶ 'İkna suretiyle irtikap suçu; kamu görevlisinin, görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna etmesi ile oluşur. Bu eylemde mağdur, kamu görevlisine sağladığı çıkarın yasal olduğunu zannetmekte, yasa dışı çıkar sağladığını bilmemekte, kamu görevlisi ise yalan beyanlarıyla mağduru kandırmaktadır. Mağdur, yaptığı ödemenin yasal olarak yapılması gerektiğine inanmakta, failin iknası sonucu rızası fesada uğramaktadır ve meşru zeminindedir. İkna, ödemeye mecbur olmadığı bir parayı ödemek zorunda olduğunu bireye bildirmektir.

Rüşvet suçu ise; (6352 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önceki hukuki düzenlemelere göre) bir kamu görevlisinin görevlerinin gereklerine aykırı olarak, bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlamasıyla oluşacak ve ayrıca bu suçta her iki tarafın da gayri meşru zemin içinde bulunmaları gerekecek, taraflar arasında serbest irade ile yapılan anlaşmanın vuku bulduğu anda rüşvet suçu meydana gelecektir.' Yrg. S. C.D. 2014/3247 E. 2016/4206 K. 25.5.2016 tarih hukukturk.com

ranışlar neticesinde kamu görevlisine çıkar sağlamanın, icbar suretiyle irtikaptan farklı olarak, hukuka uygun olduğunu zannetmektedir.⁸⁷

İkna teşkil eden fiiller neticesinde elde edilen yarar veya yarar vaadi kamu görevlisinin görevi sebebiyle edindiği güven kötüye kullanılarak gerçekleştirilmemişse irtikap suçu oluşmayacak, dolandırıcılık suçu gündeme gelebilecektir. Failin göreviyle bağlantılı olmaksızın kişisel güç ve otoritesini kullanmak suretiyle çıkar elde etmiş olması halinde de irtikap suçu oluşmayacaktır. Zira ikna suretiyle irtikap ile dolandırıcılık suçları arasındaki temel farklardan biri failin kamu göreviyle bağlantılı olarak suçu işleyip işlemediğidir⁸⁸.

İknanın varlığı için hilenin mağdurun iradesini etki altına almaya elverişli olması gerekir, bu nedenle tavsiye niteliğindeki fiiller ikna sayılmayacaktır⁸⁹. Hilenin elverişli olup olmadığı somut olaya bakılarak değerlendirilecektir. Hileli hareketler yazılı veya sözlü olabilir ancak icrai nitelikte olmalıdır⁹⁰. İhmali davranışlarla gerçekleştirilen hile maddenin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilecektir.

⁸⁷ **Meran**, 246; **Artuk-Gökçen**, 1028; **Özbek-Doğan-Bacaksız**, 1082. 'Belediye yazı işleri müdürü ve evlendirme memuru olarak görev yapan sanığın, evlenme işlemi için müracaat eden mağdurlardan evlilik cüzdanı bedelinden fazlasını elden alıp cüzdan bedelini vezneye yatırap kalan parayı uhdesinde tuttuğu anlaşılmıştır. Mağdurların, sanığın yapacağı her türlü davranışının yasalara uygun olacağı, yetki ve olanaklarını yasaya uygun olarak kullanacağı inanç ve beklentisi içinde bulunmalarına rağmen, bu inanç ve güvenden yararlanarak mağdurları paralarını yatırmak üzere vezneye sevk etmek yerine, onların iradelerini yanıltıp paraların kendisine ödenmesini temin ederek çıkar sağlamanın söz konusu olması karşısında ikna suretiyle irtikap suçunu oluşturduğu anlaşılmıştır.

Sanığın her bir mağdura yönelik eylemi için ayrı ayrı cezalandırılması gerektiği gözetilmelidir.' Yrg. S.C.D. 2014/9265 E. 2015/1500 K. 22.1.2015 tarih www.kazanci.com.tr; **Erman-Özek**, 77.

⁸⁸ **Ekinci-Uslu-Ciğerci**, 58.

⁸⁹ **Üzülmez**, 290; **Özbek-Doğan-Bacaksız**, 1082.

⁹⁰ 'Özel Daire ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı arasında oluşan ve Ceza Genel Kurulunca çözümlenmesi gereken uyumsuzluk; sanıkların eylemlerinin irtikap suçunu mu, yoksa görevi kötüye kullanma suçunu mu oluşturduğunun, görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğunun kabulü hâlinde ise dava zamanlaşımının gerçekleşip gerçekleşmediğinin belirlenmesine ilişkindir.

Hâkim olarak görev yapan sanığın, sicil amiri olduğu diğer sanığın gerçekleştirdiği eylemlerden haberdar olmamasının hayatın olağan akışına aykırı olacağı cihetle sanığın, görevi sebe-

c. Hatadan Yararlanma suretiyle İrtikap

İkna suretiyle irtikap suçunun ihmali davranışla işleniş şekli olan hatadan yararlanma suretiyle irtikap, kamu görevlisi fail tarafından icrai

biyle kendisine duyulan güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla kendisine ve diğer sanığa yarar sağlamak suretiyle irtikap suçunu işlediği, bilgisi ve talimatı doğrultusunda gerçekleştirilen bu eylemler sebebiyle de sanığın, diğer sanığın eylemlerinden TCK'nun 38. maddesi kapsamında azmettiren olarak sorumlu tutulması gerektiği kabul edilmelidir.

Bu itibarla, sanıkların eylemlerinin ikna suretiyle irtikap suçunu oluşturduğuna dair Özel Daire onama kararı isabetli olup, haklı nedene dayanmayan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının reddine karar verilmelidir. ... Korkuteli Adliyesinde yazı işleri müdürü olarak görev yapan sanık ...'in, aynı adliyede hâkim olarak görev yapan sanık ...'in talimatı doğrultusunda Korkuteli Kadastro Mahkemesine dava açan şahıslardan dava harcı ve masrafı adı altında gereğinden fazla para alıp bu paranın bir kısmını sanık ...'a verdiği, kalanını ise dövize çevirip, bankadaki şahsi hesabına yatırarak bilirkişi raporlarında belirtildiği üzere toplam 9.845 TL'yi mal edindiği hususunda bir uyumsuzluk bulunmayan olayda; sanık ...'in, sanık ...'nin talimatı ile kadastro mahkemesine dava açmak isteyen şahıslardan, ödemeleri gereken miktarı fazla olarak bildirmek suretiyle dava masrafı adı altında para tahsil ettiğine dair ikrarda bulunması, bu ikrarın sanık ...'in savunması ile doğrulanması, sanık ...'in; tamamını kayıtlara işlemediği bu paralar karşılığında ya hiç makbuz kesmemesi ya da tahsil ettiği miktarın çok altında makbuz kesmesi, paraların önemli bir kısmını .... Şubesinde kendi adına açtığı döviz hesabına yatırıp, gözaltında bulunduğu sırada TL'ye çevirtmesi, Korkuteli Adliyesinde görev yapan tanıklar ..., ..., ..., ..., ..., ve ...'in sanıklar arasında aşırı derecede samimiyet bulunduğu dair beyanları, sanık ...'in sorgu sırasında sanık ...'ı kastederek tahsil ettiği paraları emanet hesabına yatırması hâlinde hesapta para kalmayacağını söylediğine dair tanıklar ... ve ...'in anlatımları, fazladan tahsil edilen paraların iadesine dair kararların, sanıklar hakkında müfettiş incelemesi başladıktan sonra verilmesi, Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesince yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen 14.07.2006 tarihli bilirkişi raporunda, ilgililerin beyanlarında geçen masraf beyanları ile sanık ... tarafından toplanan paralara dair tutulan imzasız listedeki miktarların birbirini tutmadığının belirtilmesi, söz konusu çizelgede sanık ...'a da para verileceğine dair ibarelere yer verilmesi, sanık ...'in irtikap suçu sebebiyle tutuklanan sanık ...'i itiraz üzerine Asliye Ceza Mahkemesi Hâkimi sıfatıyla serbest bırakması, resmi olarak harcanan masraflar dışında kalan miktarların hak sahiplerine iade edildiğine dair herhangi bir kaydın bulunmaması ve Korkuteli Adliyesinin iş hacmi birlikte değerlendirildiğinde; sanık ...'in, sicil amiri olduğu sanık ...'in gerçekleştirdiği eylemlerden haberdar olmamasının hayatın olağan akışına aykırı olacağı cihetle sanık ...'in, görevi sebebiyle kendisine duyulan güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla kendisine ve sanık ...'a yarar sağlamak suretiyle irtikap suçunu işlediği, bilgisi ve talimatı doğrultusunda gerçekleştirilen bu eylemler sebebiyle de sanık ...'in, sanık ...'in eylemlerinden TCK'nun 38. maddesi kapsamında azmettiren olarak sorumlu tutulması gerektiği kabul edilmelidir. Yrg. C.G.K. 2014/5-803 E. 2018/223 K. 22.S.2018 Tarihli karar www.kazanci.com.tr

bir davranış söz konusu olmaksızın, mağdurun yanılmış olması ve kamu görevlisinin de mağdurun yanılığını düzeltmeyip bu durumdan yarar sağlamasıdır. Burada kamu görevlisi herhangi bir icrai davranışla kişiyi yanıltmamakta lakin mağdurun bilgisizlik ya da başka nedenlerle içine düştüğü hataya ses çıkarmayarak bu durumdan faydalanmaktadır. Kamu görevi gereği fail kişiyi bilgilendirmek, hatasını düzeltmek durumundadır, ancak bunu yapmayarak tersine bu durumdan faydalandığı için irtikap suçundan sorumluluk doğmaktadır. Fıkra, ikinci fıkraya yollamada bulunduğu hatadan yararlanmak suretiyle irtikap suçunun oluşması için kamu görevlisinin görevini kötüye kullanması suretiyle fiili işleme gerekmektedir⁹¹.

Mağdur hatası üzerine sağladığı yararın gayrimeşru olduğunu da bilmemektedir⁹². Mağdurun düştüğü hatanın kimden ve nereden, nasıl kaynaklandığı önemli değildir ancak kamu görevlisinin aldatici nitelikteki hareketlerinden kaynaklanmışsa ikna suretiyle irtikap suçu oluşacaktır⁹³. Kamu görevlisinin mağdura ödenecek miktardan az bir kısmını ödeyip geri kalanını uhdesinde tutması ve mağdurun da hataen noksan miktarı kabul etmesi halinde zimmet suçu oluşacaktır⁹⁴.

5. Teşebbüs

İrtikap suçunun tamamlanma ve sona erme anına ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bunlardan ilki suçun vaat ile değil ancak para veya sair yararın sağlanması ile tamamlanmış olacağı, ancak suç siyaseti gereği kanun koyucunun tamamlanmamış, teşebbüs aşamasında kalmış icbar suretiyle irtikap suçundan dolayı failin suçtan tamamlanmış gibi cezalandırıldığı, bu nedenle yararın vaat edilmesi ile birlikte suçun

⁹¹ Bu halde cezada indirim yapılmasının isabetli olmadığı yönündeki görüş için bkz: **Özen**, 113.

⁹² **Özgenç**, 63.

⁹³ **Üzülmez**, 291.

⁹⁴ **Koca**, 263.

tamamlanmadığı yönündedir⁹⁵. Böylelikle, vaat ile yararın temini arasındaki zaman diliminde suç tamamlanmadığından iştirak mümkündür⁹⁶.

Bir diğeri ise suçun yarar vaadi ile tamamlandığı ancak yararın sağlanması ile birlikte suçun sona erdiği yönündedir. Bu görüşe göre de suçun tamamlanması için vaadin yerine getirilmesine gerek yoktur⁹⁷. Kanımızca belli bir şekilde bağlı olmayan vaadin gerçekleşmemesi halinde kamu görevlisi tamamlanmış suçtan sorumlu olacaktır⁹⁸ zira kamu görevlisinin görevin nüfuzunu veya kamu görevlisi olmanın sağladığı güven ve etkinliği kötüye kullanarak icbar ya da ikna suretiyle görevi kötüye kullanması, kamu güveninin sarsılması ile suç tamamlanmıştır.

TCK 250. madde metninde suçun oluşması için yararın gerçekleştirilmiş olması aranmamakta, yarar vaadi de suçun oluşması için yeterli kabul edilmektedir. Kanun, yarar vaadinden bahsetmek suretiyle esasen teşebbüs aşamasında kalmış olan icbar suretiyle irtikap suçundan dolayı failin suç tamamlanmış gibi cezalandırılmasını öngörmüştür⁹⁹. İrtikap suçunun oluşması için maddi bir zararın meydana gelmesi gerekli değildir¹⁰⁰.

İrtikap suçunun tamamlanması için fiilin mağduru gerçekten etkilenmiş olması gereklidir. Kamu görevlisi somut olayda objektif olarak icbar veya ikna niteliğindeki fiilleri işlemiş ancak mağdurun gerçekleştirilen bu fiillerden etkilenmemiş olması durumunda suç teşebbüs aşamasında kalacaktır¹⁰¹. Aynı şekilde ikna suretiyle irtikapta da mağdurun hileli ha-

⁹⁵ Madde gerekçesi de bu görüşe benzer bir açıklamaya yer vermektedir. Gerekçede '*Yarar vaadinde bulunulması hâlinde de, kamu görevlisinin tamamlanmış icbar suretiyle irtikap suçundan dolayı sorumlu tutulması gerekmektedir. Bu durumda aslında icbar suretiyle irtikap suçu henüz tamamlanmamıştır; ancak, izlenen suç politikası gereğince, failin tamamlanmış suçun cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür...*' **Artuk-Gökçen**, 1037.

⁹⁶ **Özgenç**, 43-44; **Artuk-Gökçen**, 1037; **Üzülmez**, 279-292; **İnanç**, 123.

⁹⁷ **Tezcan-Erdem-Önok**, 1295; **Erem-Toroslu**, 169; **Özen**, 89.

⁹⁸ **Erman-Özek**, 82; **Özen**, 90.

⁹⁹ **Özgenç**, 38.

¹⁰⁰ **Özgenç**, 14.

¹⁰¹ **Özgenç**, 24; **Üzülmez**, 290.

reketler neticesinde yanılmaması ya da aldanmamış olması durumunda suça teşebbüs gerçekleşecektir.

TCK'da zimmet ve rüşvet suçları hakkında etkin pişmanlık hükmü düzenlemişken, irtikap suçu için etkin pişmanlık hükmü yer almamaktadır. Bu nedenle mağdura yararın iade edilmesi halinde bu durumun suça bir tesiri olmayacaktır.

B. MANEVİ UNSUR

İrtikap suçu kasten işlenebilen bir suçtur. Taksirle işlenemez. Fail kamu görevlisinin görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanarak, icbar veya güveni kötüye kullanarak ikna ve hatadan yararlandığını ve bu suretle kendisine veya başkasına yarar sağladığı veya yarar vaadinde bulunulduğunu bilmesi ve istemesi halinde kasten hareket etmiş olacaktır. Suçun oluşması için genel kast yeterlidir, özel kast aranmamaktadır¹⁰². Suç olası kastla da işlenebilir. Bu durumda fail, suçun unsurlarının gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen hareketi gerçekleştirerek neticeyi kabullenmektedir¹⁰³. Hatadan yararlanmak suretiyle irtikap suçunda neticeyi önleme yükümlülüğü olan kamu görevlisi, neticeyi önlemek için harekete geçmeyerek bundan yararlanmayı istemesi halinde kasten hareket etmiş olur¹⁰⁴.

C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

İrtikap suçu bakımından hukuka uygunluk sebeplerinin uygulanması mümkün görülmemektedir. Suç bakımından sağlanan veya vaad edilen yararın hukuka uygun veya aykırı olmasının önemi olmadığı gibi ilgilinin rızası halinde de hukuka uygunluk sebebinden bahsedilemez¹⁰⁵. Zira ilgilinin rızasının hukuka uygunluk nedeni sayılması için rıza konusunun mağdurun mutlak tasarruf edebileceği bir hak üzerinde olması

¹⁰² Kanuni tanımda 765 sayılı TCK'dan farklı olarak 'haksız olarak' ibaresine yer verilmediğinden, failin sağladığı yararın haksız olduğu bilincine sahip olması aranmamaktadır.

¹⁰³ **Özbek-Doğan-Bacaksız**, 1086.

¹⁰⁴ **İnanç**, 118.

¹⁰⁵ **Erman-Özek**, 83.

gereklidir. İrtikap suçunda korunan hukuki yarar aynı zamanda kamu idaresinin güvenilirliğidir ve mağdurun kamu idaresine ilişkin haklarda tasarruf yetkisi bulunmamaktadır. Mağdurun rızası ile kamu görevlisi arasında bir anlaşmanın söz konusu olması durumunda ise rüşvet suçu gündeme gelecektir. Amirin irtikap fiillerine yönelik emrinin yerine getirilmesi halinde de Anayasa 137.madde gereğince, konusu suç teşkil eden emrin hiçbir suretle yerine getirilemeyeceğinden ve yerine getiren kimsenin sorumluluğu devam edeceğinden, bir hukuka uygunluk nedeni sayılamaz.

D. SUÇU ETKİLEYEN NEDENLER

6352 sayılı Kanun ile TCK 250. maddeye eklenen 4. fıkra uyarınca irtikap edilen menfaatin değeri ve mağdurun ekonomik durumu göz önünde bulundurularak, failin cezasında indirimle gidilebilecektir¹⁰⁶. Düzenleme irtikap edilen menfaatin değeri ve mağdurun ekonomik durumundan bahsetmekle, maddi niteliği olmayan yararlar için failin cezasında indirimle gidilemeyeceğini ortaya koymaktadır¹⁰⁷. Düzenlemede sadece irtikap edilen menfaatin değerinin tek başına değil aynı zamanda mağdurun ekonomik durumu ile birlikte değerlendirileceğine işaret edilmektedir¹⁰⁸. Uygulamada fıkranın uygulanabilmesi halinde, mağdurun sağa sağladığı menfaatten ziyade sanığın mağdurdan almak istediği menfaat esas alınmaktadır¹⁰⁹.

¹⁰⁶ İrtikap suçunun konusu olarak yarardan bahsedilmekte iken, maddeye eklenen 4. fıkra ile yarar yerine menfaat terimi kullanılmıştır. Bu durum maddenin tamamına bakıldığında terim birliğini ve kanun yapma tekniği açısından hatalıdır. **Turabi**, 124.

¹⁰⁷ Aynı yönde bkz: **Ekinci-Uslu-Ciğerci**, 50; **Koca**, 255.

¹⁰⁸ ‘...Mağdurun ekonomik durumu araştırılmaksızın, sanık hakkında 5237 sayılı TCK’nın 250/4. maddesinin uygulanması bozmayı gerektirmektedir.’ Yrg. 5.C.D. 2014/9521 E. 2015/8943 K. 27.3.2015.

¹⁰⁹ **Ekinci-Uslu-Ciğerci**, 50.

III. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ VE İŞTİRAK

A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ

Kamu görevlisi failin, bir suç işleme kararı doğrultusunda aynı kişiye karşı birden fazla kez irtikap suçunu işlemesi halinde zincirleme suç hükümleri uygulanır. Kamu görevlisinin, aynı anda birden fazla kişiyi icbar etmesi durumunda da aynı neviden fikri içtima hükümleri uygulanacaktır¹¹⁰. Yargıtay irtikap suçu ile korunan hukuki yarar ve bu bağlamda suçun millete ve devlete karşı suçlar başlığı altında düzenlenmiş olduğunu dikkate alarak, suçun mağdurunu toplumu oluşturan bireylerin tamamının yani kamunun olduğunu, fiilin belli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kimsenin mağdur değil, suçtan zarar gören olarak kabul edilmesi, fiilin de aynı tarihte dört farklı mağdurun işlemini yapmak için para alarak hatadan yararlanmak suretiyle irtikap suçunda zincirleme suç olarak kabul edilmesi ve tek suçtan hüküm kurularak zincirleme suç hükmü gereği ceza artırımına gidilmesi gerektiğini ifade etmiştir¹¹¹. Failin mağduru iknaya veya icbara yönelik hareketlerinin çokluğu veya sürekliliğinin, hukuki anlamda tek neticeyi oluşturması halinde bu durum suçun tekliği anlamına gelecektir¹¹².

¹¹⁰ Koca-Üzülmez, 959.

¹¹¹ Yrg. C.G.K 2014/118 E. 2016/208 K. 26.4.2016 tarihli kararı; Yrg 5.C.D. 2016/7358 E. 2020/12093 K. 7.9.2020 tarih. ' Suç tarihinde Mal Müdürlüğünde milli emlak memuru olarak çalışan sanığın, katılanın kullandığı arazinin hazineye ait olması sebebiyle, ecrimisil bedeli olarak 405,90 TL yatırmasına rağmen, bir müddet sonra aynı tutarda bir borcunun daha bulunduğunu söyleyerek katılıandan 405,90 TL aldı ve sahte alındı belgesi düzenleyerek katılına verdiği, yine bir müddet sonra katılanla görüşüp bu araziye satın almak istediği takdirde 4.000 TL parayı yatırması gerektiğini, makbuzu da sonradan vereceğini söyleyerek kendisinden bu tutarda parayı aldığının iddia ve kabul edilmesi karşısında; sanığın eyleminin bir bütün halinde görevinin sağladığı güvenin kötüye kullanılması suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlara bağlı olarak zincirleme şekilde ikna suretiyle irtikap suçunu oluşturduğu gözetilmeden yanılığlı değerlendirme sonucu irtikap ve dolandırıcılık suçlarından mahkumiyet kararı verilmesi.... 5237 S.K.nun 250/4. maddesine göre sağlanan menfaatin değeri ve mağdurun ekonomik durumu gözetilerek sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması, bozmayı gerektirmiştir.' Yrg. 11.C.D. 2015/8371 E. 2016/161 K. 13.1.2016 tarih www.kazanci.com.tr

¹¹² Erman-Özek, 84.

İrtikap suçu görevi kötüye kullanma suçunun özel bir şeklidir, bu nedenle ayrıca görevi kötüye kullanma suçundan ceza verilmeyecektir. İcbar suretiyle irtikap suçundaki icbar yağma suçunun oluşumuna neden olabilecek derecede cebir veya tehdit boyutuna ulaşmamalıdır. İrtikap suçundaki icbarın, cebir ve tehdidin belli bir yoğunluğuna ulaşması halinde yağma suçu oluşacaktır¹¹³.

İkna suretiyle irtikap suçunda kamu görevlisinin ikna etmeye yönelik fiillerin evrakta sahtecilik yapmak suretiyle işlenmesi durumunda TCK 212. madde uyarınca fail ayrıca cezalandırılacaktır.

B. İŞTİRAK

Suç özgü suç niteliğindedir, fail kamu görevlisidir. Birden fazla kamu görevlisinin, suç işleme kararına bağlı olarak müştereken suçun icra hareketlerini birlikte işleme hususunda anlaşmaları ve hareket etmeleri ile fiil üzerinde müşterek hakimiyet kurmaları halinde her birinin müşterek fail olarak sorumlu olabilmeleri mümkündür. Kamu görevlisi olmayan kimseler ise fail olamayacaklardır. Bu kimseler TCK m. 40/2. fıkrada yer alan bağlılık kuralı gereği suça azmettiren ya da yardım eden olabilirler. Yarar sağlanan kişi kamu görevlisinden başka bir kimse ise, yararın irtikap suçunu oluşturan fiiller neticesinde elde edildiğini suç tamamlandıktan sonra öğrenir ve kabul ederse suç eşyasının kabul edilmesi suçu oluşacaktır¹¹⁴

TCK 251. maddede zimmet ve irtikap suçları bakımından özel bir müşterek faillik durumuna yer verilmiştir¹¹⁵. Madde uyarınca, denetim görevi olan kimseler, zimmet veya irtikap suçunun işlenmesine kasten göz yummaları halinde, işlenen suçun müşterek faili olacaklardır. Görevini ihmal ederek irtikap suçunun işlenmesine imkan sağlayan ise TCK m. 251/2. fıkra uyarınca cezalandırılacaktır. Böylelikle her ne kadar suç işleme hususunda fiilin icrasına katılmayan ve birlikte suç işleme kararı na da dahil olmayan denetim görevlileri, suçun oluşmasına kasten göz

¹¹³ Özbek-Doğan-Bacaksız, 1079.

¹¹⁴ Özen, 95.

¹¹⁵ Özbek-Doğan-Bacaksız, 1090.

yummaları durumunda irtikap suçundan müşterek fail olarak sorumlu tutulacaklardır.

IV. YAPTIRIM VE YARGILAMA

A. YAPTIRIM

TCK 250. madde her fıkra için ayrı yaptırım öngörmektedir. Buna göre icbar suretiyle irtikap suçu bakımından beş yıldan on yıla kadar hapis cezası; ikna suretiyle irtikap suçu bakımından ise üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Üçüncü fıkrada yer alan hatadan yararlanmak suretiyle irtikap suçunun ise cezası daha azdır, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıdır. Maddenin 4. fıkrası ile cezada indirim yapılmasını gerektirir bir duruma yer verilmiştir. Buna göre; yargılama makamına, elde edilen menfaatin değerinin azlığı ve mağdurun ekonomik durumu göz önüne alınarak failin cezasında yarı oranına kadar indirime gidilebilme takdir yetkisi tanınmıştır.

B. YARGILAMA

Suç resen takip edilen suçlardandır. Görevli ve yetkili mahkeme maddenin birinci ve ikinci fıkralarındaki suçlar bakımından suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesi, üçüncü fıkradaki suç bakımından ise suçun işlendiği yer asliye ceza mahkemesidir.

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun kapsamında kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan yargılanabilmesi için yetkili mercii iznine tabi iken 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu 17. madde, irtikap suçu ve irtikap suçuna iştirak etmekten sanık olanlar hakkında 3628 sayılı Kanun'un uygulanacağını düzenlemektedir¹¹⁶. Bu madde gereğince 3628 sayılı Kanun uygulanacak ve yetkili

¹¹⁶ Madde 17 – (Değişik birinci fıkra: 12/12/2003-5020/12 md.) Bu Kanunda ve 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununda yazılı suçlarla, irtikap, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmî ihale ve alım ve satımlara

merciin izni gerekmeksizin soruşturma başlatılacak, kamu görevlisinin mensup olduğu dairedeki yetkili amirine veya 3628 sayılı Kanununun 8. maddesinde belirtilen mercilere bildirilecektir¹¹⁷.

3628 sayılı Kanun'un m.17/2. fıkrası yukarıdaki düzenlemeye istisna getirmiştir. Bu istisna uyarınca müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar bu Kanunun kapsamı dışındadır. Buna göre müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar hakkında bu kanunda yazılı suçlardan dolayı 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır. Ayrıca 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu 82. madde uyarınca hakim ve savcıların görevden doğan veya görev sırasında işlenen suçlar, sıfat ve görevleri gereğine uymayan tutum ve davranışlar nedeniyle, haklarında inceleme ve soruşturma yapılması Adalet Bakanlığı'nın iznine bağlıdır. Yine avukatların ve noterlerin görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlar hakkında soruşturma yapılabilmesi Avukatlık Kanunu 58 ve Noterlik Kanunu 153. madde uyarınca Adalet Bakanlığı'nın iznine tabidir.

---

fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olanlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.

Yukarıdaki fıkra hükmü müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar hakkında uygulanamaz. Görevleri veya sıfatları sebebi ile özel soruşturma ve kovuşturma usulüne tabi olan sanıklarla ilgili kanun hükümleri saklıdır.

¹¹⁷ **Koca**, 271; **İnanç**, 133.